

DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ'NDE TÜRKİYE'NİN DE TARAF OLDUĞU ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ MEKANİZMASI

DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ'NDE TÜRKİYE'NİN TARAF OLDUĞU ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ MEKANİZMASI

Tezer PALACIOĞLU

17.05.2018

DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ'NDE TÜRKİYE'NİN DE TARAF OLDUĞU ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ MEKANİZMASI SUNUŞ

ABD'nin Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'na (NAFTA) dâhil Kanada ve Meksika dışındaki ülkelerden yapacağı çelik ithalatına % 25, alüminyumda ise % 10 gümrük vergisi getirme kararı uluslararası ticaret çevrelerinde büyük tepki ile karşılanmıştır. 23 Mart 2018 tarihi itibarı ile yürürlüğe giren karar öncesi 21 Martta Avrupa Birliği, Avustralya, Arjantin, Brezilya ve Güney Kore'ye ilave vergi uygulamasının 1 Mayıs 2018'e kadar ertelenmiş olması tepkileri azaltmamıştır.

Sonuç olarak, Dünya ticaretinde önemli bir sıkıntıya yol açabilecek ABD'nin uygulamaya çalıştığı bu korumacılık önlemi 2017'de çelik ihracatının %9'unu ABD'ye yapan ülkemiz için de, sektörün ihracatı ve gelişimi açısından rahatsızlık verici boyuttadır.

Bunun da ötesinde her geçen gün özellikle ABD Başkanı'nın tweetleri ile gündeme gelen yeni koruma önlemleri Dünya ticaretini bir bütün halinde tehdit etmeye başlamıştır. ABD'nin çelik ürünlerinin ardından Çin'den kaynaklı ithalatın neredeyse yarısının önleme tabi olması ve Avrupa Birliği ile ABD arasında otomotiv sektöründe yoğunlaşan restleşmeler ortadadır.

Karşılıklı misillemelerle artma potansiyeli taşıyan "korumacılık dalgasının" ülkemiz dış ticaretine muhtemel olumsuz etkilerinin önlenebilmesi için Türkiye'nin başvurabileceği seçeneklerin dikkate alınması ve bu kapsamda üyesi bulunduğumuz "Anlaşmazlıkların Halli Mekanizmaları"nın göz önünde tutulmasında yarar görülmektedir.

Oldukça karmaşık süreçleri içinde barındıran uluslararası ticaret mekanizmalarında uyuşmazlık durumunun çözülmesine uygun olarak çeşitli uluslararası kurumlar faaliyet göstermektedir. Bu kurumlardan biri olan Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'nün temel kuruluş amaçları arasında, uluslararası ticaretin kurallarını, işleyişini ve usullerini düzenlemek gelmektedir.

İlişikte sunulan metin bu çerçevede ele alınabilecek DTÖ mekanizmalarının özet bir sunumu ile bu güne kadar ülkemizin DTÖ'nde taraf olduğu anlaşmazlıkların tarihsel olarak değerlendirilmesini içermektedir. Tabidir ki, bu gibi yollara gidilmesi, etkileri çok yönlü değerlendirilmesi gereken bir konudur.

Tüm ilgililere yol gösterici olacağı inancıyla Çalışmayı İstanbul Düşünce Akademisi adına gerçekleştiren Direktör Tezer Palacıoğlu'na teşekkür ederim.

Doç. Dr. Nihat Alayoğlu
Genel Sekreter

İÇİNDEKİLER

I) ÖZETLE DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ ……………………………………………………………………………	4
II) ANLAŞMAZLIKLARIN HALLİ MEKANİZMASI……………………………………………………………	6
i) TEMEL ÖZELLİKLERİ …………………………………………………………………………………	7
ii) UNSURLARI……………………………………………………………………………………………	9
iii) AŞAMALARI…………………………………………………………………………………........	9
a) Danışmalar……………………………………………………………………………………………	9
b) Panel ………………………………………………………………………………………………………	10
c) Temyiz…………………………………………………………………………………………………	13
d) Panel ve Temyiz Organı Kararlarının İcrası …………………………………………………………	14
e) Kararın Gereğinin Yerine Getirilmemesinin Hukukî Sonuçları………………………………………	15
III) DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜNDE TÜRKİYE'NİN TARAF OLDUĞU DÂVALAR………………………	18
i) Danışmalar Aşamasında Çözümlenen Anlaşmazlıklar………………………………………………	18
ii) Panel Aşamasına Gelip Karara Bağlananlar Anlaşmazlıklar………………………………………	19
iii) Panel Aşaması Devam Eden Anlaşmazlıklar………………………………………………………...…	21
IV)ABD “DÜNYA”YA KARŞI- TİCARET SAVAŞLARI	21
i) İlk Cephe - Çelik ve Aluminyum Savaşları	23
ii) İkinci Cephe - Teknoloji ve Fikri Mülkiyette Haksız Uygulamalar	24
iii) Üçüncü Cephe - Otomobil Savaşları	
TABLO 1: GATT TURLARI………………………………………………………………………………	4
TABLO 2: 30 ÜZERİ DAVAYA TARAF OLAN ÜLKELER………………………………………………	17
ŞEKİL 1: DTÖ ÜYELERİ…………………………………………………………………………………..	5
ŞEKİL 2: DTÖ ORGANİZASYON ŞEMASI……………………………………………………………	7
ŞEKİL 3: GATT PANEL RAPORLARI……………………………………………………………………	8
ŞEKİL4: ANLAŞMAZLIKLARIN HALLİ ORGANI KARAR ALMA SÜRECİ………………………………	16
ŞEKİL 5: KONULARI İTİBARİYLE DTÖ ANLAŞMAZLIKLARI DAĞILIMI (1995-2012)………	17
EK 1: ANLAŞMAZLIKLARIN HALLİNE DAİR MUTABAKAT METNİ………………………………	26
EK 2: DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜNDE TÜRKİYE'NİN TARAF OLDUĞU DAVALAR…………	42
KAYNAKÇA	57

I) ÖZETLE DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'nün temelini 1947 yılında imzalanan Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması (General Agreement on Tariffs and Trade-GATT) teşkil eder. Bilindiği gibi II. Dünya Savaşı sonrasında Bretton Woods sistemi ile döviz kurlarında istikrarın sağlanması ve uluslararası kredilerin verilmesi ve verilen kredilerin tahsilinin yönetilmesi amacıyla Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası kurulurken dünya ticaretini düzenlemek amacıyla da Uluslararası Ticaret Örgütü'nün (International Trade Organization-ITO) kurulması öngörülmüştü. Öte yandan, ABD'nin önerisi ile 2 yıl süren çalışmaların sonunda ITO'nun kuruluşunu öngören Havana Anlaşması 1948'de imzalanmış, ancak hayata geçirilememiştir.

Bunun üzerine özellikle ticaret tarifelerinin düşürülmesi amacıyla 1947 yılında GATT, daha sonra Havana Anlaşmasına eklenmek üzere 8 ülke tarafından imzalanarak 1 Ocak 1948 tarihinde yürürlüğe girmiştir. ITO'nun işlerlik kazanmasıyla ortadan kalkması planlanan GATT 1947'de, bu hedef gerçekleştirilemeyince Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) evrildiği 1995 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Uluslararası kuruluş niteliğinde olmaması nedeniyle tüzel kişiliği bulunmayan GATT, üye devletlerin hak ve yükümlülüklerini tespit eden bir uluslararası anlaşma ile bu anlaşmanın uygulanmasını hedefleyen *de facto* bir kurumsal işlev görmüştür.

1947-1994 arasında GATT bünyesinde 8 ticaret müzakere turu (round) gerçekleştirilerek dünya ticaretinin serbestleştirilmesi amacıyla kararlar alınmıştır.

TABLO: 1 GATT TURLARI

YIL	YER	GÖRÜŞÜLEN KONU	
1947	Cenevre	Tarifeler	23
1949	Annecy	Tarifeler	13
1951	Torquay	Tarifeler	38
1956	Cenevre	Tarifeler	26
1960-1961	Cenevre/Dillon	Tarifeler	26
1964-1967	Cenevre/Kennedy	Tarifeler ve antidamping önlemleri	62
1973-1979	Cenevre/Tokyo	Tarifeler, tarife dışı önlemler, "çerçeve" anlaşmalar	102
1986-1994	Cenevre/Uruguay	Tarifeler, tarife dışı önlemler, kurallar, hizmetler, fikri mülkiyet, anlaşmazlıkların halli, tekstil, tarım, DTÖ'nün kuruluşu vb	123
2001-	Doha/Doha		164

Kaynak: Dünya Ticaret Örgütü portalı (WTO)

DTÖ Uruguay Round müzakereleri sonunda, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın (GATT) yerini alan 29 ayrı çok taraflı hukuki belgeyi/anlaşmayı ve 25 Bakanlar Bildirisini kapsayan, 15 Nisan 1994 tarihinde Fas/Marakeş'te imzalanan Dünya Ticaret Örgütü Anlaşması (Final Act) ile kurulmuştur.[1]

[1] Nihaî Senet ve ekindeki DTÖ anlaşmaları 26.1.1995 tarih ve 4067 sayılı ve 3.2.1995 tarih ve 95/6525 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanarak Türk hukuku içerisine girmiştir.

Bugün itibariyle DTÖ'nün 164 üyesi bulunmaktadır. Çin (Aralık 2001), Suudi Arabistan (Aralık 2005), Vietnam (Ocak 2007), Rusya Federasyonu (Ağustos 2012) son dönemdeki önemli üyeliklerdir. Cezayir, Andorra, Azerbaycan, Bahamalar, Belarus, Butan, Bosna Hersek, Komoros, Ekvador Ginesi, Etiyopya, Holly Sea, İran, Irak, Lübnan, Libya, Sao Tome ve Principe, Sırbistan, Somali, Güney Sudan, Suriye, Timor Leste ve Özbekistan'ın dahil olduğu 22 ülkenin üyelik çalışmaları devam etmektedir.

Üyelik süreci ile ilgili dikkat çeken husus genel olarak eski doğu blokunun 1995 sonrası üye olması ile kalan az sayıda ülke ve özellikle Kuzey Afrika ağırlıklı olarak üyelik müzakerelerinin devam etmekte oluşudur. Bir şekilde DTÖ dışında kalan ülkeler yalnızca Türkmenistan, Eritre, Kuzey Kore ve Danimarka'ya bağlı özerk bölge statüsündeki Grönland'dır.

ŞEKİL 1: DTÖ ÜYELERİ

Üye Devletler Üyelik Görüşmeleri Devam Eden Üye Olmayan Devletler

Kaynak: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/org6_map_e.htm (15.05.2018)

DTÖ Kuruluş Anlaşması ve bu Anlaşmanın 1, 2 ve 3 no.lu eklerinde yer alan anlaşmalar DTÖ Kuruluş Anlaşmasının ayrılmaz birer parçasıdır. Tarım, hizmetler, anti-damping, sübvansiyonlar, fikrî mülkiyet hakları gibi konular ele alınmaktadır. DTÖ, GATT 1994'e ilave olarak, toplam 61 anlaşma, ek, mutabakat ve karardan oluşan hukuki bir zemine sahiptir.

DTÖ'nün en üst düzeydeki karar organı, tüm üye devletlerin temsilcilerinden oluşan ve 2 yılda bir toplanan Bakanlar Konferansıdır. Normal dönemlerde Konferansın işlevleri yine tüm üye devletlerin temsilcilerinden oluşan Genel Konsey tarafından yerine getirilir.

DTÖ'nün kuruluşundan bu yana 11 adet Bakanlar Konferansı gerçekleştirilmiştir;

Singapur	9-13 Aralık 1996
Cenevre	18-20 Mayıs 1998
Seattle	30 Kasım-3 Aralık 1999
Doha	9-13 Kasım 2001
Cancun	10-14 Eylül 2003
Hong Kong	13-18 Aralık 2005
Cenevre	30 Kasım-2 Aralık 2009
Cenevre	15-17 Aralık 2011
Bali	3-6 Aralık 2013[2]
Nairobi	15-19 Aralık 2015
Buenos Aires	10-13 Aralık 2017

DTÖ ve ek anlaşmaları bir bütün teşkil eder ve tek taahhüt ilkesi gereği tüm DTÖ üyelerini bağlar. AHMM de DTÖ Kuruluş Anlaşmasının 2 no.lu ekinde yer alan bir anlaşma olarak tüm DTÖ üyelerini bağlar. DTÖ anlaşmaları yalnızca DTÖ üyesi olan ülkeler için hak ve yükümlülük doğurur.

II) ANLAŞMAZLIKLARIN HALLİ MEKANİZMASI

DTÖ Kuruluş Anlaşması madde III.3'te Anlaşmazlıkların Halline Dair Mutabakat Metninin (AHMM) yürütülmesi de DTÖ'nün işlevleri arasındadır. Tüm DTÖ anlaşmalar paketiyle birlikte 1 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. AHMM, 27 madde ve 4 ekten oluşan bir metindir. **(Bkz Ek:** Metnin tercümesi**)**

Bu düzenleme esasen GATT sürecinde Anlaşmazlıkların Hallinde yaşanılan sıkıntılarla ortaya çıkan ihtiyacın giderilmesi için getirilen bir zorunluluktur. Anlaşmazlıkların halline imkan tanıyan GATT anlaşmasının 23. Md'si izlenmesi gereken prosedürleri açıkça tanımlamadığı için yetersiz kalmıştır. Kuruluşun daha ilk aşamalarında şimdiki sisteme benzer şekilde anlaşmazlıkların çözümü için karşılıklı danışmalar ve sonrasında uzmanların yeraldığı

---

[2] Doha görüşmeleri çerçevesinde 7 Aralık 2013 tarihinde Bali paketi ile;

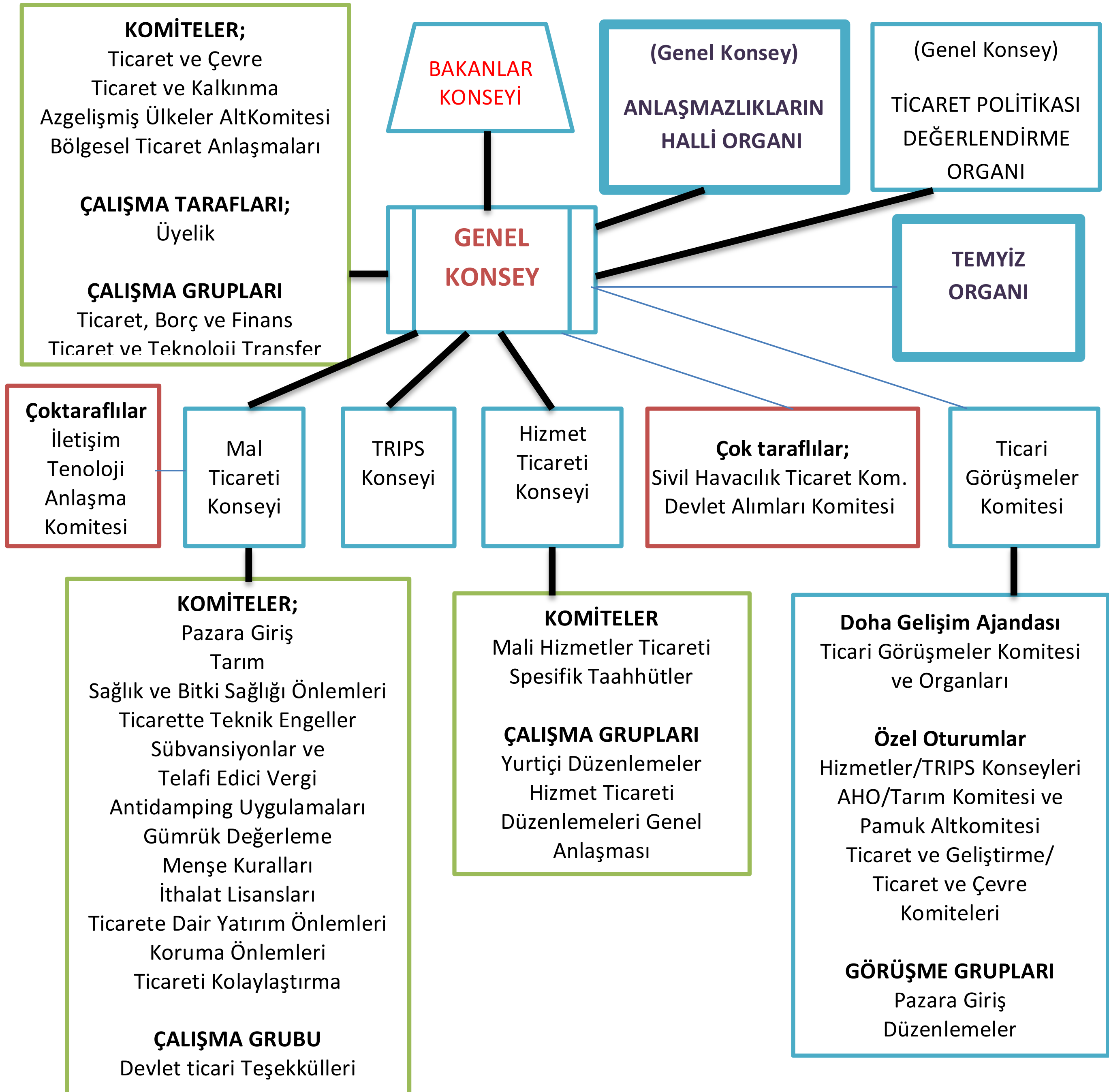
- Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşması,
- Tarım başlığı altında, genel hizmetler, gıda güvenliği amaçlı kamu stok programları, ihracatta rekabet ve tarım ürünlerinde tarife kota yönetimi,
- Pamuk,
- Kalkınma ve EAGÜ'ler başlığı altında, EAGÜ'ler için tercihli menşe kuralları, EAGÜ'ler kaynaklı hizmet ve hizmet tedarikçilerine tercihli muameleye ilişkin istisnanın uygulanması, EAGÜ'ler için vergisiz ve kotasız pazara giriş ve DTÖ içerisindeki özel ve lehte muamele hükümlerine yönelik izleme mekanizması

konularında toplam 10 adet Bakanlar Kararı kabul edilmiştir.

panellerin oluşturulması şeklinde bir sistem işletilmeye çalışılsa da, GATT'ın organizasyon yapısı kesin, uygulanabilir sonuçlara ulaşılması ve uygulanmasına izin vermemiştir.

i) TEMEL ÖZELLİKLERİ

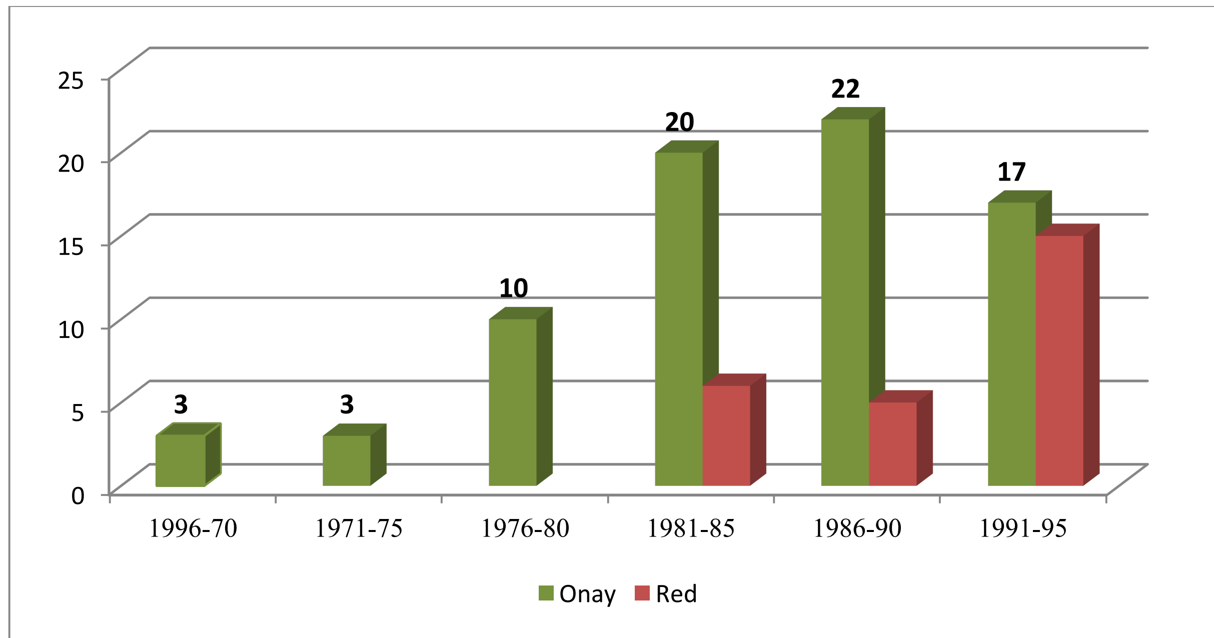
ŞEKİL 2: DTÖ ORGANİZASYON ŞEMASI

1980'lerde özellikle ABD ve AT arasında başta tarım ürünleri ticareti ve vergi kanunları üzerindeki anlaşmazlıklar sistemi tehdit eder boyutlara ulaşmıştır. En büyük sorun, panel oluşturulmasına ve sonrasında alınan kararın uygulanabilir hale gelmesi için kabulüne GATT Konseyinde "oybirliği" sağlanması gereğidir. Davalının veto hakkına sahip olması, kimi zaman panelin oluşturulmasını geciktirerek, panelistleri reddederek, kimi zaman alınan kararı kabul etmeyerek sistemi kilitlemiş, neredeyse tamamen işlevsiz kılmıştır. ABD'nin tek taraflı olarak menfaatlerini takip etme geleneği de sisteme güvensizliği artıran bir başka nedendir.

Yaşanan tıkanıklığın bir göstergesi de 1971-75 arası sadece 3 panel raporunun hazırlanmasıdır. (3'ü de kabul edilmiştir). 1989'da panel sistemini işler hale getirmek için yapılan düzenlemeler de arzu edilen etkiyi sağlayamamış 1991-95 arası hazırlanan panel raporlarının yaklaşık yarısı Genel Konseyde onaylanmamıştır.[3]

ŞEKİL 3: GATT PANEL RAPORLARI (Adet /1995-2012)

Kaynak: The History and Future of the World Trade Organization, Craig VanGrasstek, WTO 2013

Hukukî uyuşmazlıkların çözümü için kurulan Anlaşmazlıkların Halli Organı (AHO), esasen üye ülkelerden birinin DTÖ nezdindeki büyükelçisinin başkanlık ettiği Genel Konsey'in kendisidir. Uyuşmazlıklarda uygulanacak olan esasa ilişkin kurallar uyuşmazlığın kaynaklandığı ilgili DTÖ anlaşmasında yer almalıdır. Örneğin, A ülkesinin DTÖ Tarım Anlaşmasına aykırı bir tarım sübvansiyonu uygulamasında bulunduğu iddiasında olan B ülkesi, dâvayı AHMM hükümlerinde öngörülen usul kuralları çerçevesinde açacak, ancak dâva nedenlerini Tarım Anlaşmasının ilgili hükümlerine dayandıracaktır.

Dâva açabilmek için bir hukukî menfaatin bulunması gerekmemekte, bir hakkın ortadan kaldırıldığı ya da zaafa uğratıldığı iddiası yeterli görülmektedir.

[3] The History and Future of the World Trade Organization, Craig VanGrasstek, WTO 2013, s.51,52
https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/historywto_e.pdf

ii) UNSURLARI

Taraflar: DTÖ Anlaşmazlıkların Halli mekanizmasında çözümlenecek bir anlaşmazlığa sadece DTÖ'ye üye devletler taraf olabilir. *Üye olmayan devletler dışında özel firmalar, sivil toplum örgütleri gibi diğer gerçek veya tüzel kişiler anlaşmazlıklara taraf olamazlar.*

Panel: Paneller, her bir anlaşmazlık için özel olarak ve o Panele mahsus olmak üzere *(ad hoc)* kurulur ve anlaşmazlıkla ilgili karar verdiklerinde görevleri sona erer. Paneller, 3 veya 5 Panelistten oluşur.

Temyiz Organı: Panellerin aksine daimi bir organdır. AHO tarafından 4 yıllığına seçilen 7 üyeden oluşur. Üyeler uluslararası hukuk konusunda uzmanlık ve tecrübe sahibi kişilerden seçilir. Temyiz Organı'na üye seçilirken tüm DTÖ üyelerinin temsili ilkesi göz önünde tutulur. Bu çerçevede, seçim yapılırken temsilcinin mensup olduğu ülkenin dünya ticaretinden aldığı pay, coğrafi konumu, gelişmişlik düzeyi ve ait olduğu hukuk sistemi gibi nitelikler göz önüne alınır. Temyiz Organı üyeleri göreve başladıktan sonra bağımsız ve tarafsız olarak hareket etmek durumundadırlar.

Üçüncü Taraflar: Danışmalara ve Panellere, DTÖ'ye üye ülkelerin üçüncü taraf olarak katılımı mümkündür. Üye ülkeler dışındaki gerçek veya tüzel kişiler Panellere üçüncü taraf olamazlar. Danışmalar ve Panel aşamasında üçüncü taraf olmak isteyen ülkelerin anlaşmazlıkla ilgili olarak ticari menfaatinin olması beklenir.

DTÖ Sekretaryası: Hukuki, tarihi, usule vb ilişkin tüm konularda yardımcı olmak, teknik destek vermek ve sekretarya hizmetlerini yerine getirmek üzere, tüm Panellerde DTÖ Sekretaryasından 1 uzman ve 1 yardımcı olmak üzere 2 temsilci bulunur.

Anlaşmazlıkların Halli Organı (AHO): AHO, esasen DTÖ Genel Konseyini oluşturan üye devletlerin temsilcilerinden oluşmaktadır. Genel Konsey anlaşmazlıkların halli konularını görüşmek ve yönetmek üzere AHO olarak toplanır. AHO, Panel kurma kararlarını verme, Panel ve Temyiz Organı kararlarını onaylama, Panel ve Temyiz Organı kararlarına ilgili ülkenin uyum sağlayıp sağlamadığını izleme ve uyum sağlanmadığı takdirde şikâyetçi ülkenin talebi üzerine misilleme hakkını kullanma konusunda onay verme konularında yetkilidir.

iii) AŞAMALARI

a) Danışmalar

Bir anlaşmazlığa ilişkin olarak, AHMM kapsamında üye ülke/ülkeler tarafından danışma talebinde bulunulması halinde, ilgili ülke tarafından 10 gün içinde talebe cevap verilmesi ve talep tarihinden itibaren 30 gün içinde danışmalara başlanması gerekmektedir. Anlaşmazlık tarafları dışında, danışmalarda önemli ticari menfaati bulunan üçüncü ülkeler de, danışmalara katılım sağlayabilmektedir. Danışmalar, taraflarca aksine bir karar alınmadığı takdirde 60 gün içinde sonuçlanmalıdır.

b) Panel

DTÖ üyesi iki ülke arasında meydana gelen bir hukukî uyuşmazlığın çözümü danışmalarla başlar ve danışmalar aşamasında uyuşmazlık çözülürse hukukî süreç son bulur. Panel, İlgili üyenin danışma talebine 10 gün içinde cevap vermemesi veya 60 gün içinde çözüme ulaşılamamış olması halinde, şikayetçi tarafın talebi ile geçilecek ikinci aşamadır.

Panel Kurulması: Süreç, şikayetçi tarafın dâvayı karara bağlamak üzere Panel kurulmasını AHO'dan talep etmesiyle başlar. Talep yazılı şekil şartına tâbi olup, dâva konusu önlem ile dâvanın hukukî dayanaklarının bir özetini içermeli ve tarafların danışmalarda bulunup bulunmadıklarını belirtmelidir (md. 6.2). Panel kurulması talebinin AHO'ya ulaşmasından sonra ilk kez gündeme alındığı AHO toplantısında herhangi bir itiraz olması durumunda, kurulma kararı verilemeyecektir. Ancak, ikinci toplantıda, toplantıya katılan tüm üye devlet temsilcilerinin oybirliğiyle aksi yönde oy kullanmamaları durumunda, Panel kurulur (md. 6.1). [4]

Panelin Çalışma Alanının (yetki sınırının) Belirlenmesi; Panel ancak kendi çalışma alanı içinde olan dâva nedenlerini karara bağlayabileceği için çalışma alanının/yetki sınırının belirlenmesi gereklidir. Panelin görev alanı şikayetçi tarafından AHO'ya sunulan dâva nedenleriyle sınırlı olmalıdır. Panelin dâva nedenlerinin ötesinde, yani re'sen inceleme yetkisi yoktur.

Dâva nedenlerini destekleyici açıklamaların Panel kurulması talebinde yer alması gerekli değildir. Bu açıklamalar dâva süresince şikayetçi tarafından aşamalı olarak geliştirilecektir. İhlâl edildiği ileri sürülen anlaşma hükmünün Panel kurulması talebinde belirtilmesi asgarî koşuldur. Ancak, bu her zaman yeterli olmayabilir. İleri sürülen anlaşma hükmünün tek bir hukukî yükümlülüğü içerdiği durumlarda yalnızca Anlaşma hükmünün belirtilmesi yeterli olabilir; ancak hükmün birden fazla yükümlülük içerdiği durumlarda dâva nedenini açıklığa kavuşturacak bir açıklamanın yapılması gereklidir.

Panel kurulması talebinde ileri sürülmeyen bir dâva nedeninin bilâhare dâvacı tarafın Panele yönelik yazılı ve sözlü sunuşlarında ileri sürülmesi Paneli bu dâva nedenini karara bağlamak konusunda yetkilendirmeyecektir. *Belirleyici olan, dâva nedeninin Panel kurulması talebinde yer alıp almadığıdır.*

Son olarak, uyuşmazlığın tarafları Panelin kurulmasını izleyen 20 gün içerisinde kendi aralarında anlaşarak Panel için özel bir çalışma alanı belirleme hakkına sahiptir. Uygulamada sık başvurulmayan bu usule AHMM madde 7.1'de açıkça yer verilmiştir.

Panelistlerin Atanması Panelistler DTÖ Sekretaryası çalışanları değildir. Daimî olarak görev yapmayıp, açılan dâvalara göre (ad hoc) atanmaktadır. AHMM'nin 8.1. maddesi, Panelistlerin devlet görevinde olan ya da olmayan nitelikli kişiler arasından seçileceği hükmünü içermektedir. DTÖ üyesi bir ülkeyi bir DTÖ Paneli önünde temsil etmiş olan kişiler, DTÖ üyesi ülkelerin DTÖ nezdindeki temsilciliklerinde görev almış kişiler, DTÖ Sekretaryasında çalışmış olanlar, uluslararası ticaret hukuku ya da politikası alanında ders vermiş olan ya da DTÖ üyesi

[4] En azından şikayetçi ülkenin Panelin kurulması yönünde oy kullanacağı göz önüne alındığında, otomatik olarak Panel kurulması sözkonusudur.

bir ülke bürokrasisinde ticaret politikası konularında üst düzey görev almış olan kişiler söz konusu maddede örnek olarak verilmektedir.

Panelistlerin, vatandaşı oldukları devletlerden bağımsız hareket edebilmeleri ve yeterli tecrübeye sahip olmaları da gerekmektedir (md. 8.2). Bir dâvanın tarafı olan veya dâvaya üçüncü taraf olarak katılan ülkelerin vatandaşları aksine anlaşmadıkları sürece o dâvada Panelist olarak görev alamazlar.

Kural olarak, dâvada görev yapacak Panelistler dâvanın taraflarının mutabakatı ile seçilir (md. 8.5). Üye ülkelere yardımcı olmak üzere, DTÖ Sekretaryası tarafından nitelikli Panelistlerin isimlerini içeren bir liste tutulmaktadır. Üye ülkeler, bu liste için isim önerebilirler. Önerilen bu isimler AHO tarafından onaylandıktan sonra listeye eklenir (md. 8.4). Bir dâvada Panelistlerin atanması aşamasında, Sekretarya dâvanın taraflarına söz konusu listeden isimler önerir. Tarafların geçerli bir neden olmadıkça önerilen isimleri reddetmemeleri gerekir (md. 8.6).

Dâvanın tarafları Panelde görev alacak Panelist isimleri üzerinde Panelin kurulma kararını izleyen 20 gün içerisinde anlaşamazlarsa, Panelistler DTÖ Genel Direktörü tarafından, AHO başkanı ve ilgili Komite veya Konseyin başkanına da danışılarak, atanır (md. 8.7). Genelde Panelde *3 Panelist* görev yapar; ancak dâvanın taraflarının Panelin kurulmasından itibaren 10 gün içerisinde mutabakata varmaları durumunda, bu *sayı 5'e çıkabilir* (md. 8.5). Panelistler kişisel olarak görev yapar ve devletlerinden talimat alamazlar (md. 8.9).

1995-2012 yıllarını ele alan bir çalışmada (a.g.e. s.259) oluşturulan panellere verilen panelist sayısı bakımından gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında sırasıyla %52,4 ve %47,6 ile hemen hemen bir denge sağlandığı görülmektedir. Öte yandan panelistlerin milliyetleri açısından bakıldığında aynı dönemde tüm panellerde görev alan panelistlerde Y. Zelanda (%9,1), Avustralya (%7,2), İsviçre (%7,2), Kanada (%6), G. Afrika (%4,9), Şili (%4,3), Brezilya (%4,1), Hindistan (%3,1), Hong Kong (%2,9) ile toplamda 9 ülkenin yarıya yakın (%46,8) pay aldığı görülmektedir.

Üçüncü Ülkelerin Katılması; Üçüncü ülkeler, danışma aşamasından farklı olarak, tarafların muvafakatına gerek olmaksızın, Panel konusu olan ihtilafta önemli menfaati olmak şartıyla Panele yazılı görüş sunma ve Panelde dinlenme imkânına sahiptir. (md. 10.2). Üçüncü ülke, dâvacı tarafından ileri sürülen ihlal çerçevesinde görüşlerini iletebilir. Üçüncü ülkenin dâvalı ülkeye karşı yeni bir dâva nedeni ileri sürmesi mümkün değildir. Üçüncü tarafların, dâvanın taraflarının ilk duruşmaya kadar Panele sundukları bilgi ve belgeleri görme hakları da bulunmaktadır

Üçüncü taraf olarak katılınan bir dâvanın herhangi bir aşamasında ülkenin kendi adına ayrı bir hukukî süreci başlatması, yani dâvalı devlete karşı yeni bir dâva açması da mümkündür. Bu durumda, açılan yeni dâva mümkünse ilk dâvayı gören Panele havale edilir (md. 10.4).

İşleyiş Yöntemi; AHO tarafından Panelin kurulmasına karar verilmesi ve dâvada görev alacak Panelistlerin atanmasını müteakip Panel, çalışma usullerini ve çalışma takvimini belirler. Dâvanın tarafları, Panelin kendileriyle istişare ettikten sonra belirleyeceği takvime uymakla mükelleftir (md. 12.5).

Çalışma usulleri ve takvimi belirlendikten sonra, bu takvimde belirtilen tarihte dâvacı taraf Panele ilk yazılı dilekçesini sunar. Dilekçesini sunması için dâvacıya genellikle Panelistlerin atanması tarihinden itibaren 3-6 hafta arasında bir süre verilir. Dâvacı tarafın dilekçesini vermesini izleyen 2-3 hafta içerisinde dâvalı taraf cevap dilekçesini Panele sunar. Dâvaya katılan üçüncü ülkeler de kendilerine Panel tarafından verilen tarihte Panele yazılı bir dilekçe sunarlar (md. 10.2).

Şeffaflık ilkesinin gereği olarak, dâvanın taraflarının Panele sundukları her türlü yazılı belgeyi dâvanın diğer tarafına da göndermeleri gereklidir. İlk dilekçelerin sunulmasını müteakip Panel belirlenen tarihte dâvanın taraflarıyla ilk duruşmasını yapar. Bu duruşmada ilk söz dâvacı tarafa, daha sonra ise dâvalı tarafa verilir. Taraflar sözlü olarak görüşlerini belirttikten sonra Panel taraflara sorular yöneltebilir. Panel duruşmalar dışında da taraflara yazılı olarak dâvayla ilgili sorular yöneltebilir.

İlk duruşmayı izleyen 2-3 hafta içerisinde taraflar ikinci dilekçelerini Panele sunarlar. Bu kez dilekçelerin aynı tarihte sunulması gereklidir (md. 12.6). İkinci dilekçelerin sunulmasını izleyen 1-2 hafta içerisinde Panel taraflarla ikinci duruşmasını yapar.

Panelin iç müzakereleri gizli yapılır (md. 14.1). Panel kararı isim belirtmeden kaleme alınır (md. 14.3). İkinci duruşmadan sonra, takriben 2-4 hafta içerisinde Panel, kararının açıklayıcı bölümünü taraflara tebliğ eder (md. 15.1). Açıklayıcı bölüm, dâvanın taraflarının ve üçüncü tarafların dâvayla ilgili olarak Panele sundukları görüşlerin özetlendiği ve Panelin dâvaya ilişkin kararını içermeyen bir belgedir. Taraflar Panel tarafından verilen süre içerisinde Panel kararının açıklayıcı bölümüyle ilgili itirazlarını yazılı olarak Panele bildirir (md. 15.1).

Kararın açıklayıcı bölümünün taraflara gönderilmesi ve tarafların bu konudaki itirazlarının dikkate alınmasından sonraki aşamada Panel ara kararını hazırlar. Ara karar, açıklayıcı bölüme ek olarak Panelin dâva ile ilgili kararını da içerir (md. 15.2). Panel taraflara ara karara itirazlarını ileri sürebilmeleri için belirli bir süre verir. Uygulamada Paneller bu konuda taraflara ortalama 2 hafta süre vermektedirler. Taraflardan birisinin ara kararın gözden geçirilmesi konusunda, Panelin taraflarla bir duruşma daha yapmasını talep etmesi mümkün olmakla birlikte (md. 15.2), uygulamada taraflar görüşlerini yazılı olarak Panele bildirmekle yetinmektedirler.

Ara karara yapılan itirazlardan sonra Panel bu itirazları da dikkate alarak nihaî kararını hazırlar ve dâvanın taraflarına tebliğ eder. Ara karara hiçbir itiraz gelmezse, nihaî karar halini alır ve dâvanın taraflarına tebliğ edilir (md. 15.2). Nihaî karar, Panelin ara karara itirazları değerlendirdiği bir bölümü içerir (md. 15.3). Taraflara gönderilen nihaî karar, DTÖ'nün 3 çalışma diline (İngilizce, Fransızca, İspanyolca) çevrildikten sonra tüm DTÖ üyesi ülkelere gönderilir.

Panel kararının Panelistlerin atanmasını müteakip 6 ay içerisinde verilmesi gereklidir. Bozulabilir mallar söz konusu olduğunda bu süre 3 aydır (md. 12.8). Panelin 6 aylık süre içerisinde kararını yetiştirememesi durumunda, bu süre uzatılabilir. Ancak, her halükârda Panel kararının Panelin kurulması kararını izleyen 9 ay içerisinde verilmesi gereklidir (md. 12.9). Ancak, uygulamada Panellerin büyük bir kısmı bu süreleri aşmaktadır.

Panel Kararının Kabulu; Panel kararının AHO tarafından değerlendirmeye alınabilmesi için, 3 dile çevrilerek tüm DTÖ üyelerine gönderilmesinden sonra en az 20 gün geçmelidir. Bu süre koşuluyla amaçlanan, DTÖ üyelerine kararı inceleyecek zaman tanımaktır (md. 16.1). Panel kararına itirazları olan üyelerin, kararın görüşüleceği AHO toplantısından en geç 10 gün öncesine dek bu konudaki görüşlerini AHO'ya yazılı olarak bildirmeleri gereklidir (md. 16.2). Dâvanın taraflarından birisi Panel kararını temyiz edeceğini bildirmedikçe veya AHO oy birliğiyle kararı onaylamamak yönünde karar almadıkça kararın tüm üyelere gönderilmesini izleyen 60 gün içerisinde AHO'nun yapacağı bir toplantıda Panel kararını onaylaması gerekmektedir. (md. 16. 4). [5]

c) Temyiz

Bir DTÖ Panelinin verdiği karar, temyiz edildiğinde, inceleme DTÖ Temyiz Organı tarafından yapılır. Temyiz Organının varlığı Panellerin verecekleri kararlarda tecrübesizlik ya da yetersizlik nedeniyle yapabilecekleri hataları gidermek açısından büyük önem taşımaktadır. Temyiz Organı'na yer verilmesi, uyuşmazlıkların çözümü konusunda DTÖ dönemini GATT döneminden ayıran en önemli özelliklerden biridir.

Temyiz Organı DTÖ Sekretaryası bünyesinde daimî olarak görev yapan bir *üst yargı* yeridir. 7 üyesi vardır. Temyiz incelemesi bu 7 üyeden oluşturulacak olan 3 üyeli daireler aracılığıyla yapılır (md. 17.1). Temyiz Organı üyeleri AHO tarafından 4 yıl için atanır ve bir kereye mahsus olmak üzere yeniden atanmaları mümkündür (md. 17.2). Temyiz Organı üyelerinin hukuk, uluslararası ticaret ve DTÖ anlaşmalarının kapsadığı alanlarda yetkinliklerini kanıtlamış kişiler olmaları gereklidir. Üyeler, devletlerinden bağımsız hareket etmek durumundadır. Bir Temyiz Organı üyesi, kendisiyle bir menfaat çatışması içerebilecek dâvalarda görev alamaz (md. 17.3). Temyiz incelemesi, hukukî meselelerle ve Panelin hukuku yorumlayış şekliyle sınırlıdır.
Temyiz hakkı yalnızca dâvanın taraflarına verilmiştir (Md. 17.4). Dolayısıyla dâvaya üçüncü taraf olarak katılan ülkelerin Panel kararını temyiz etme hakları bulunmamaktadır.[6] Yukarıda belirtildiği üzere dâvanın taraflarından birisi bu süre zarfında kararı temyiz etmek istediğini AHO'ya bildirmedikçe verilen bir Panel kararı, tüm DTÖ üyelerine bildirildikten sonraki 60 gün içerisinde gerçekleştirilecek bir AHO toplantısında kabul edilir.(md. 16.4). Madde 16.1'e göre ise, ilk 20 gün içerisinde kararın kabulü konusu görüşülemez. Burada amaçlanan, DTÖ üyelerine kararı incelemeleri için yeterli bir sürenin tanınmasıdır. Dolayısıyla, kararı temyiz etmek isteyen tarafın bu iradesini kararın tüm üyelere bildirilmesini izleyen 20. günle 60. gün arasında AHO'ya bildirmesi gereklidir.

Temyiz süreci AHO'ya yapılan yazılı bildirim ve onunla eş zamanlı olarak Temyiz Organı Sekretaryasına sunulan temyiz dilekçesiyle başlar. Temyiz eden taraf temyiz nedenlerini Panel kararının ilgili paragraflarına atıfta bulunarak açıkça belirtecektir. Bu şekilde

[5] En azından dâvayı kazanan taraf, oybirliği oluşmasını engelleyeceğinden, verilen Panel kararları AHO tarafından otomatik olarak onaylanmaktadır. Panel kararlarının kabulü konusunda GATT dönemindeki positive consensus kuralından negative consensus kuralına geçilmiştir. Panel kararlarının otomatik olarak kabul ediliyor olması, uyuşmazlıkların çözümü mekanizmasını öngörülebilir hale getirmiş ve aralarında uyuşmazlık çıkan DTÖ üyesi ülkeleri, sorunu Panel aşamasına taşımaktansa, kendi aralarında çözüme bağlamaya sevk etmiştir.

[6] Panel kararı dâvanın taraflarından birince temyiz edildikten sonra, Panel sürecinde üçüncü taraf olan ülkeler temyize de üçüncü taraf olarak katılarak Temyiz Organına temyiz talebiyle ilgili görüşlerini yazılı olarak bildirebilir.

tanımlanmayan bir temyiz talebini Temyiz Organı incelemeyecektir. Ancak, her bir temyiz nedeninin dayandığı açıklamalar temyiz eden tarafın ilk yazılı sunuşunda ileri sürülecek ve izleyen aşamalarda diğer taraflarca ileri sürülen görüşlere bağlı olarak daha da geliştirilebilecektir. Temyiz dilekçesinin verilmesinden sonraki aşama temyiz eden tarafın ilk yazılı sunuşunu yapmasıdır. Bu sunuş, temyiz dilekçesinin verilmesinden itibaren 10 gün içerisinde Temyiz Organı Sekretaryasına yapılır ve dâvanın diğer tarafıyla üçüncü taraflara da tebliğ edilir. Temyiz dilekçesinin Temyiz Organı Sekretaryasına sunulmasını izleyen 12 gün içerisinde, temyiz talebinde bulunan tarafın dışındaki bir taraf da temyiz talebine katılabilir ya da ayrı temyiz talepleri ileri sürebilir. Bu tarafın temyiz dilekçesi tarihinden itibaren 15 gün içerisinde yazılı sunuşunu da yapması gereklidir.

Temyiz incelemesinin temyiz eden tarafın verdiği temyiz dilekçesi tarihinden itibaren 60 gün içerisinde tamamlanması gereklidir. Bunun mümkün olmaması durumunda bu süre 90 güne kadar uzatılabilir (AHMM, md. 17.5).

d) Panel ve Temyiz Organı Kararlarının İcrası

Genel kural, dâvayı kaybeden tarafın Panel kararının gereğini hızlı bir şekilde yerine getirmesidir (md. 21.1). Kararın kabul edilmesini müteakip 30 gün içerisinde gerçekleştirilen bir AHO toplantısında, dâvayı kaybeden tarafın AHO'nun tavsiyelerinin gereğini yerine getirmek konusundaki iradesini ortaya koyması gereklidir (md. 21.3)

Kararın gereğinin hemen yerine getirilmesinin mümkün olmadığı durumlarda, dâvayı kaybeden tarafa makul bir süre verilebilir. Makul sürenin tespitinde 3 yöntemden biri uygulanır;

a) Dâvayı kaybeden ülke tarafından önerilip AHO tarafından onaylanan bir süre;

b) Kararın AHO tarafından kabulünü izleyen 45 gün içinde dâvanın taraflarınca üzerinde anlaşılan süre;

c) Kararın AHO tarafından kabulünden itibaren 90 gün içerisinde zorunlu tahkimle belirlenecek süre.

AHMM, dâvayı kaybeden tarafın kendi rızasıyla kararın gereğini yerine getirmemesi durumunda, kazanan tarafa kaybeden tarafa yönelik karşı önlemler almak konusunda yetki vermektedir. Ancak, karşı önlemler alınırken ölçülü hareket edilmeli ve ihlâlin derecesini aşan önlemlere başvurulmamalıdır.

AHO kabul edilmiş olan Panel ya da Temyiz Organı kararlarında yer alan tavsiyelerin yerine getirilip getirilmediğini düzenli olarak takip eder. Her DTÖ üyesi ülke kabul edilen bir Panel ya da Temyiz Organı kararının icrası meselesini herhangi bir AHO toplantısında gündeme getirebilir. Kararın uygulanması için makul bir sürenin belirlenmesini izleyen 6. aydan sonra, kararın icrası konusu her AHO toplantısının gündeminde otomatik olarak yer alır ve kararın gereği tamamen yerine getirilene dek devam eder (md. 21.6).

Dâvayı kazanan tarafın, kaybeden tarafça kararın yerine getirilmesi için gerekli önlemin alınmadığını ya da alınan önlemin DTÖ anlaşmalarından birine aykırılık teşkil ettiğini iddia etmesi durumunda, bu husus mümkün olduğu ölçüde, 90 gün içerisinde kararını vermesi gereken, ilk dâvaya bakan Panele havale edilir. Bu süre içerisinde karara varamayan Panel, gecikmenin sebeplerini ve ihtiyaç duyduğu ek süre miktarını AHO'ya bildirmek kaydıyla, kararını 90 günden sonra da verebilir (md. 21.5).

e) Kararın Gereğinin Yerine Getirilmemesinin Hukukî Sonuçları

Dâvayı kaybeden tarafın kendisine verilen makul süre içerisinde AHO'nun tavsiyelerini yerine getirmemesi durumunda 2 olasılıktan birisi gündeme gelecektir. Buna göre;

i) Öncelikle taraflar bir tazminat üzerinde anlaşmaya çalışacaktır. Bu konuda bir anlaşma sağlanamazsa, dâvayı kazanan taraf, AHO tarafından, kaybeden tarafa karşı bazı tarife tavizlerini ya da DTÖ hukukundan kaynaklanan diğer yükümlülüklerini yerine getirmemek yani askıya almak konusunda yetkilendirilebilecektir.

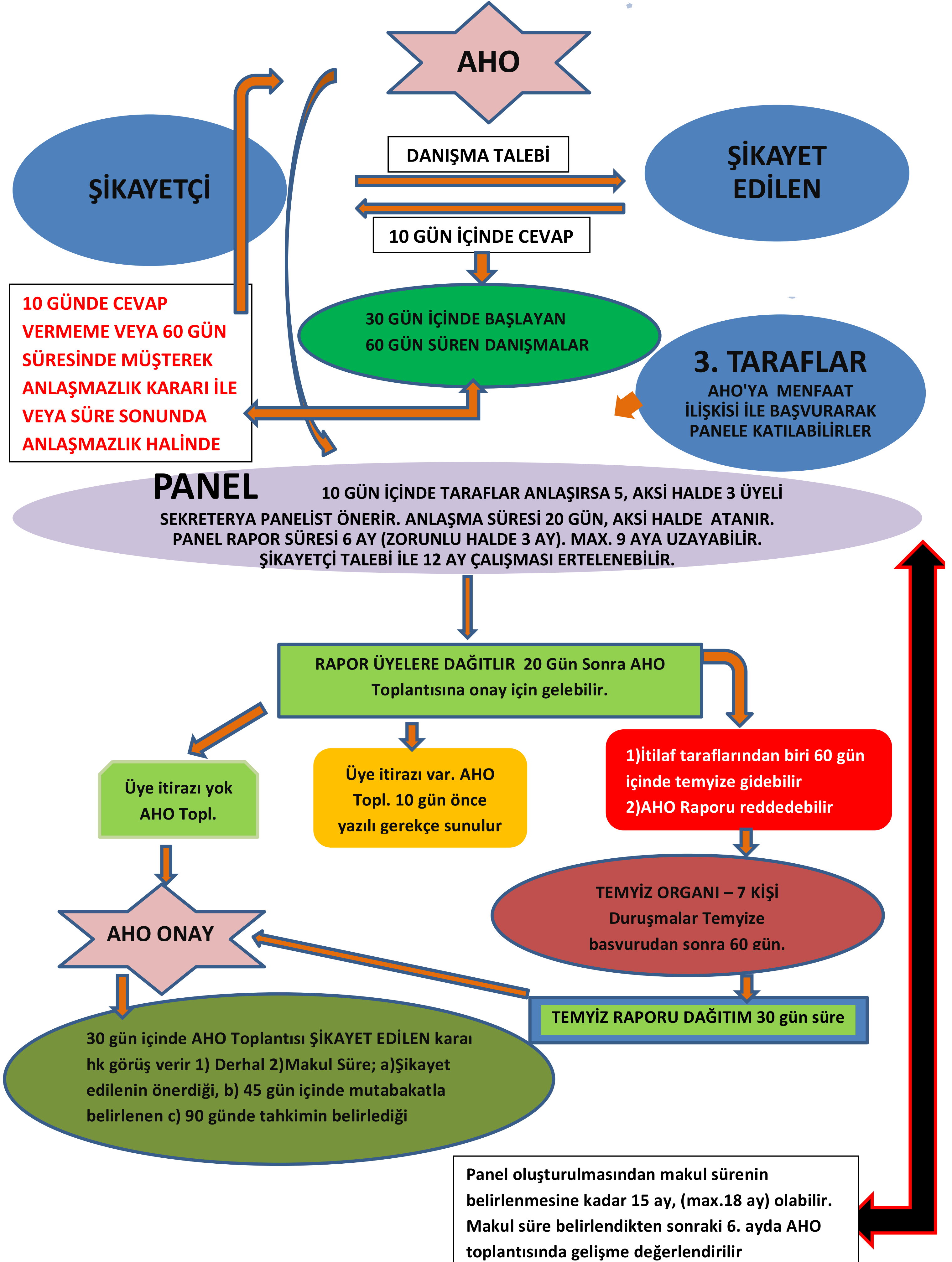
Üzerinde anlaşmaya varılan tazminatın DTÖ hukukuna uygun olması gereklidir. Diğer bir ifadeyle, taraflar AHMM'nin uygulanma alanına giren DTÖ anlaşmalarından herhangi birisine aykırılık içeren bir tazminat üzerinde anlaşamazlar (md. 22.1).

ii) Makul süre içerisinde bir tazminat üzerinde anlaşılamaması durumunda, dâvacı tarafın dâvalıya karşı misillemede bulunma konusunda AHO'nun yetkilendirmesini talep etme hakkı doğar (md. 22.2). Dikkat edilecek husus AHO'nun yetkilendirmesi olmaksızın dâvacı tarafın kendi belirleyeceği şekilde bir misillemede bulunamayacağıdır.

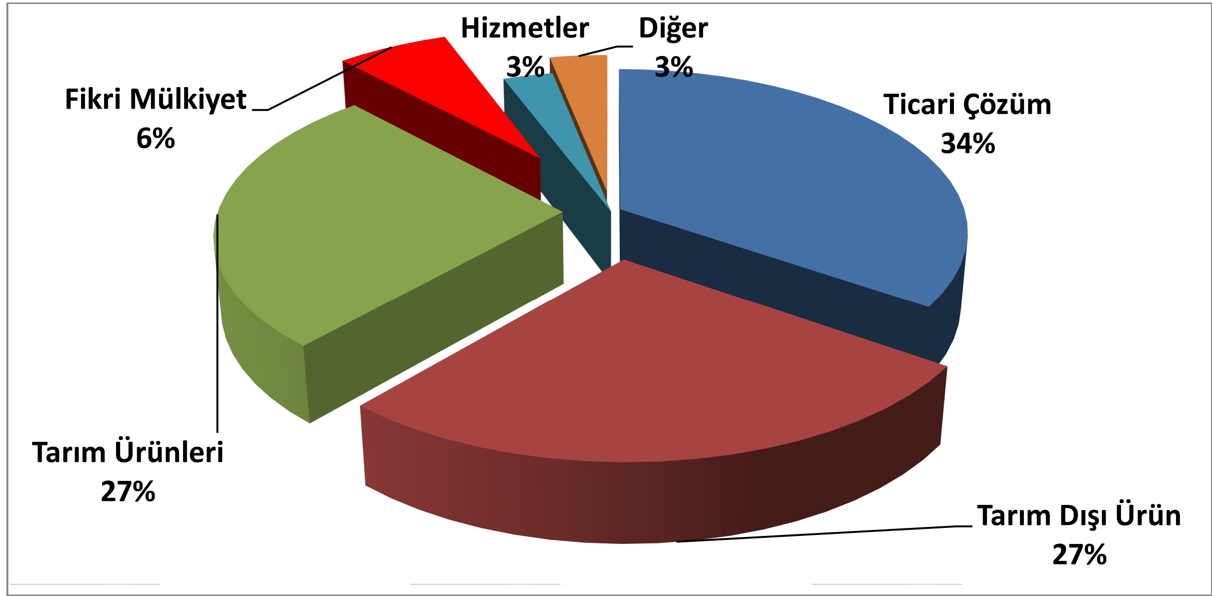
Dâvacı tarafın talebi üzerine AHO, dâvalıya tanınan makûl sürenin bitimini izleyen 30 gün içerisinde misilleme konusunda dâvacıyı yetkilendirir; (md. 22.6).

- Genel kural olarak, dâvacı tarafın dâva konusu olan sektöre ilişkin bir tavizini askıya alması gerekir,
- Aynı DTÖ anlaşması kapsamında, fakat dâva konusu sektörden farklı bir sektöre ilişkin DTÖ tavizi askıya alınabilir,
- Dâva konusu olandan farklı bir DTÖ anlaşması kapsamındaki bir sektöre ilişkin bir DTÖ tavizi askıya alınabilir.

ŞEKİL 4: ANLAŞMAZLIKLARIN HALLİ ORGANI KARAR ALMA

ŞEKİL 5: KONULARI İTİBARİYLE DTÖ ANLAŞMAZLIKLARI DAĞILIMI (1995-2012)

Kaynak: The History and Future of tehe World Trade Organization, Craig VanGrasstek, WTO 2013

1995-2012 arası 454 anlaşmazlık arasında 157 adet (%34,6) ile ticari anlaşmazlıklar ilk sırada yer alırken tarım dışı ürünler ve tarımsal ürünler konulu anlaşmazlıklar hemen hemen aynı (122 ve 121 adet) payla (%26,9) izlemektedir. Fikri mülkiyet hakları ihlallerine ilişkin davalar 28 adet ve %6,2 pay alırken hizmetlerle ilgili olanlar 12 adet (%2,6) ile daha sonra gelmektedir. Diğer konu başlıkları toplamı ise 14 adettir. (%3,1)

Davalı olanlar içinde 119 adet ve %26,2 pay ile ABD büyük farkla öndedir. Ardından gelen Avrupa Birliği'nin davalı olduğu anlaşmazlık adedi 91 iken (%20, Çin 30 dava ve %6,6 pay ile çok daha geridedir.

TABLO 2: 30 ÜZERİ DAVAYA TARAF OLAN ÜLKELER (1995-2012-Parantez içi 15.05.2018)

	Davacı	Davalı	3.Taraf	TOPLAM
ABD	103	119	97	319
AB	87	73	126	286
Japonya	17	15	130	162
Kanada	33	17	84	134
Çin	11	30	92	133
Hindistan	21	21	80	122
Brezilya	25	14	73	112
Meksika	23	14	67	104
G.Kore	15	14	69	98
Avustralya	7	13	74	94
Arjantin	18	22	44	66
Tayland	13	3	57	73
Şili	10	13	34	57
Türkiye	2 (4)	9 (9)	46 (76)	55 (89)
Kolombiya	5	3	40	48
Guatemala	8	2	23	33

Kaynak: The History and Future of tehe World Trade Organization, Craig VanGrasstek, WTO 2013

III) DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜNDE TÜRKİYE'NİN TARAF OLDUĞU DÂVALAR

AHM'den en çok faydalanan ülkeler gelişmiş ülkeler olmakla birlikte, son yıllarda Brezilya, Hindistan, Çin, Rusya ve Meksika gibi ülkeler başta olmak üzere gelişme yolundaki ülkelerin de bu mekanizmaya giderek daha fazla başvurduğu görülmektedir. Bu bağlamda, düzenleme ve uygulamaları en fazla şikâyet konusu olan ülkeler ABD ve AB'dir.

Türkiye, kuruluşu itibariyle, 26 Mart 1995 tarihinden beri DTÖ üyesidir. Ülkemiz, 7 Şubat 2018 tarihi itibariyle AHM'de 13 kez yer almıştır. Bunlardan 4ünde şikâyetçi; 9unda ise şikayet olunan ülke konumunda bulunmuştur. [7]

Öte yandan 13 anlaşmazlığın 8'i **danışma aşamasında** çözülürken, 5'i **Panele taşınmıştır**. Bunun yanında Türkiye, **76 anlaşmazlığa üçüncü taraf** olarak katılım sağlamıştır.

i) Danışmalar Aşamasında Çözümlenen Anlaşmazlıklar:

KOD	**İLGİLİ ÜLKE**	KONU
DS 237	**Şikayet Eden Ekvator**	Taze Meyve İthalatında Bazı İthalat Prosedürleri
DS 288	**Davalı Güney Afrika**	Battaniyelerde Kesin Anti Damping Önlemleri
DS 29	**Şikayet Eden H.Kong**	Tekstil, Konfeksiyon ve Giyim Ürünlerinde İthalat Kısıtlamaları
DS 43	**Şikayet Eden ABD**	Yabancı Film Gelirlerinin Vergilendirilmesi
DS 47	**Şikayet Eden Tayland**	Tekstil, Konfeksiyon ve Giyim Ürünlerinde İthalat Kısıtlamaları
DS 208	**Şikayet Eden Brezilya**	Demir ve Çelik Boru Döşemelerinde Anti-Damping Vergisi Uygulamaları
DS 256	**Şikayet Eden Macaristan**	Macaristan'dan Evcil Hayvan Gıdası Yasağı
DS 428	**Şikayet Eden Hindistan**	Pamuk İpliği Korunma Önlemleri

[7] Çalışmanın hazırlandığı tarih sonrasında 15 Ağustos 2018 tarihinde Türkiye ABD'nin demir çelik ve alüminyum ürünlerine getirmiş olduğu ek vergileri DTÖ'ne taşıyarak ABD'yi danışmalara çağırmıştır. Buna göre belirtilen ürünlerde tarifelere ek vergi 23 Mart 2018'de sırasıyla %25 ve %10 olarak yürürlüğe girmiş iken, 13 Ağustos itibariyle yürürlüğe girmek üzere "Türkiye ile ilişkilerimiz bu ara iyi değil" açıklaması ile Trump tarafından 10 Ağustos'ta atılan bir tweetle %50 ve %25 seviyelerine çıkarılmıştır. AB, Rusya, Meksika, Kanada, Çin ve Tayland danışmalara katılma talebini iletmiş olup (20 Eylül 2018 itibariyle) değerlendirme aşamasındadır.

ABD'nin 2018 ortalarında başta Çin olmak üzere başlattığı ticaret savaşlarına ilişkin açıklama bu bölüm sonrası ABD Dünyaya karşı – Ticaret Savaşları başlığı altında yer almaktadır.

ii) Panel Aşamasına Gelip Karara Bağlanan Anlaşmazlıklar:

DS 34 Türkiye-Hindistan, Tekstil (1996)

Türkiye AB ile oluşturduğu gümrük birliği nedeniyle, bazı tekstil ürünlerinde, aralarında Hindistan'ın da bulunduğu birtakım ülkelere karşı AB uygulamasına paralel olarak miktar kısıtlaması (kota) uygulamaya başlamıştır. DTÖ Anlaşmalarına aykırılığı iddiasıyla Hindistan, 21 Mart 1996 tarihinde Türkiye ile danışmalarda bulunmayı talep etmiştir. 18 Nisan 1996 tarihinde gerçekleştirilmesi öngörülen danışmalara Türkiye katılmamış, bunun üzerine Hindistan 2 Şubat 1998 tarihinde AHO'dan uyuşmazlığı karara bağlamak üzere bir Panelin kurulmasını talep etmiştir. Panel kurulması talebinde, Hindistan Türkiye'nin uygulamaya koyduğu önlemlerin GATT 1994'ün XI ve XIII. maddeleriyle, DTÖ Tekstil ve Hazır Giyim Anlaşmasının (THGA) 2. maddesine aykırılık teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Tarafların anlaştığı üç isimden oluşan Panel 11 Haziran 1998 tarihinde kurulmuştur.

Hong Kong, Çin, Japonya, Filipinler, Tayland, ABD üçüncü Taraf olarak Panele katılmışlardır.

31 Mayıs 1999'da dağıtılmış olan Panel raporunda şikayet konusu yapılan miktar kısıtlamalarının GATT'ın XI. ve XIII. Maddeleri ile Tekstil Anlaşmasının 2.4. maddesine aykırı olduğuna karar verilmiştir.

26 Temmuz 1998'de Türkiye, Panel kararını temyiz etmiş ve özellikle gümrük birliği ve serbest ticaret anlaşmaları yapılmasına izin veren GATT XXIV. madde hükmü nedeniyle uygulamasının DTÖ Anlaşmaları ile uyumlu olduğunu öne sürmüştür.

Temyiz Organı, ülkemizin iddiasını ayrıntılı olarak incelemiş ve kısmen kabul etmiştir. Temyiz Organı, söz konusu uygulamayı, GATT'ın bazı maddelerine aykırı bulmuştur. Bununla birlikte, GATT'ın XXIV. maddesine dayanarak bir önlem alınabileceğine; ancak bunun için, Panel tarafından, öncelikle Gümrük Birliği'nin, GATT XXIV:8(a)'da tanımlandığı şekliyle varlığının araştırılması gerektiğine hükmetmiştir. Temyiz Organı, bu çerçevede, tekstil ürünlerine ilişkin olarak, söz konusu önlemler uygulanmadan da Gümrük Birliği'nin oluşturulabileceğini belirterek, 19 Kasım 1999'da Panel'in kararını gerekçesini değiştirerek onamıştır.

Temyiz aşaması sonrasında Türkiye ile Hindistan bir tazminat üzerinde anlaşmış ve dava böylece sona ermiştir.

DS211 Mısır – Türkiye, Çelik İnşaat Demiri (2000)

Egypt –Steel Rebar dâvasında Türkiye, Mısır'ın Türk menşeli demir-çelik ürünleri ithalatında uyguladığı dampinge karşı %22-61 ek verginin DTÖ kurallarına aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Türkiye, söz konusu dâva sürecini başlatan danışmalarda bulunma talebini 6 Kasım 2000 tarihinde Mısır'a ve AHO'ya bildirmiş ve bu talep ertesi gün AHO tarafından yayımlanmıştır. Taraflar iki tur danışmalarda bulunmalarına rağmen, uyuşmazlığı kendi aralarında çözememişlerdir. Bunun üzerine Türkiye 3 Mayıs 2001 tarihinde Panel kurulması talebini AHO'ya sunmuştur. Taraflar dâvada görev alacak üç Panelistin isimleri üzerinde anlaşmaya varmış ve konu DTÖ Genel Müdürü'ne götürülmeksizin AHO 18 Temmuz 2001 tarihinde bu Panelistleri atamıştır. Şili, AT, Japonya, ABD 3. Taraf olarak Panele katılmışlardır.

8 Ağustos 2002'de Panel raporu taraflara dağıtılmış olup, Panel, Türkiye tarafından da iddia edildiği üzere, Mısır'ın dampingli ithalatın yerli endüstri üzerindeki etkisini belirlemek için inceleme yaparken göz önüne alması gereken faktörlerden üretkenlik, para akışı üzerindeki gerçek ve potansiyel olumsuz etkiler, istihdam, ücretler ve sermaye veya yatırımı artırabilme kabiliyeti faktörlerini hesaba katmadığı sonucuna varmıştır. Bu çerçevede, Panel, Mısır'ın Anti-Damping Anlaşması'nın 3.4. ve 6.8.

maddeleri ile Anlaşmanın 2. Ekinin 6. maddesini ihlal ettiği sonucuna varmıştır. Ancak, Panel, Türkiye tarafından aykırılık iddia edilen kapasite kullanımı ve yatırım getirisi faktörleri bakımından bir aykırılık olmadığı sonucuna varmıştır.

Panel raporu 1 Ekim 2002'de kabul edilmiş, 14 Kasım 2002'de ise Türkiye ve Mısır karşılıklı anlaştıklarını bildirmiştir. 29 Ağustos 2003'de Mısır alınan kararlara uyduğunu bildirmiş dava kapanmıştır.

DS334 Türkiye-ABD, Pirinç (2005)

ABD tarafından, ülkemizin pirinç ithalatındaki Kontrol Belgesi Sistemi (KBS) ve Yerli Alım Şartına Bağlı Tarife Kontenjanı Sistemi (TKS) uygulamalarının DTÖ Anlaşmalarına aykırı olduğu gerekçesi ile 3 Kasım 2005'de danışma talebinde bulunulmuştur. 6 Şubat 2006'da ABD Panel kurulmasını istemiş, 17 Mart'ta Panel kurulmuştur. Arjantin, Avustralya, Çin, Mısır, AT, G.Kore, Pakistan, Tayland 3. Taraf olarak Panele katılmışlardır.

Panel raporu 21 Eylül 2007'de dağıtılmış olup şikayet konusu yapılan uygulamalardan kontrol belgesi sisteminin, şikayet konusu yapılan uygulama süresince, Tarım Anlaşması'nın 4.2. Maddesine aykırılık teşkil edecek biçimde kullanıldığı sonucuna varmıştır. Panel, ayrıca, Türkiye'nin, ithalatçılara tarife kotasına dayanarak pirinç ithal edebilmeleri için yerli pirinç alım şartı koşmasının ulusal muamele ilkesine; diğer bir ifade ile yerli ürün - ithal ürün arasında ayrımcılık yapmama yükümlülüğünü düzenleyen GATT III.4'e aykırı bulmuştur. Bununla birlikte, uygulama, Panel sürecinden önce yürürlükten kaldırıldığı için Panel bu konuda bir tavsiye kararı almamıştır.

21 Ekim 2008'de Türkiye alınan kararlara uyduğunu bildirmiştir.

iii) Panel Aşaması Devam Eden Anlaşmazlıklar:

DS 513 Türkiye – Fas Sıcak Haddelenmiş Sac (2016)

Türkiye, 3 Ekim 2016'da Fas'ın bazı Türk sıcak hadde çelik ürünleri ithalatına getirmiş olduğu soruşturma ve anti damping vergilerine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. Alınan önlemlerin Anti Damping Anlaşmasının, İthalat Lisans İşlemlerinin ve GATT 1994 anlaşmasının bazı maddelerine aykırı olduğu öne sürülmüştür. 12 Ocak 2017'de Türkiye bir Panel kurulmasını talep etmiş, 25 Ocak'ta DSB Panel kurulumunu ötelemiş, 20 Şubat 2017 tarihli toplantısında kurulması kararını vermiştir. Panelde ilgili taraf ülkeleri bulunma haklarını muhafaza etmiştir. 8 Mayıs 2017'de Türkiye Genel Direktörden Panelin oluşturulmasını istemiş, 17 Mayıs 2017'de Panelin oluşturulması kararlaştırılmıştır. 12 Ekim'de Panel başkanı AHO'ya Sekretarya'da müsait hukukçu bulunmaması nedeniyle Panel çalışmalarının gecikeceğini bildirmiştir.

AB, ABD, Çin, Güney Kore, Hindistan, Japonya, Kazakistan, Mısır, Rusya, Singapur, Birleşik Arap Emirlikleri ve Umman Panele üçüncü taraf olmuştur.

Ülkemizce Fas önleminin Anti-damping Anlaşması'nın zarar, süre, eldeki verilerin kullanımı ve bunların zamanında ilgililer bildirimine ilişkin maddelerine (Madde 3.1, 3.4, 5.10, 6.8 ve Ek II paragraf 1, 3, 5, 6 ve 7) aykırı olduğunu öne sürmüştür. Halihazırda Panel süreci devam etmekte olup Panel'in raporunu 2018 yılı ikinci yarısında açıklaması beklenmektedir.

DS 523 Türkiye- ABD – Çelik Tüp ve Borular (2017)

ABD tarafından ülkemiz menşeli hat borular, karbon kaynaklı tüp ve borular, kesiti dikdörtgen kalın karbon kaynaklı çelik tüp ve borular ile petrol ve sondaj boruları ithalatına yönelik uygulanan

sübvansiyona karşı telafi edici önlemlerle ilgili olarak 8 Mart 2017 tarihinde anlaşmazlıkların halli süreci başlatılmıştır. ABD ile gerçekleştirilen danışmalardan bir netice alınmaması üzerine ülkemizin talebi doğrultusunda 19 Haziran 2017 tarihli AHO toplantısında Panel kurulmuştur. 4 Eylül 2017'de Türkiye Genel Direktörden Panelin oluşturulmasını istemiş, 14 Eylül 2017'de Panelin oluşturulması kararlaştırılmıştır.

Brezilya, Kanada, Çin, AB, Japonya, Kazakistan, G.Kore, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan ve BAE üçüncü Taraf olarak Panele katılmışlardır.

Ülkemiz ABD'nin telafi edici vergi önleminin Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Önlemler Anlaşması'nın kamu otoritesi, fayda, spesifik olma, zarar ve sübvansiyon miktarından daha fazla vergi uygulamama maddelerine (Madde 1.1(b), 2.1(c), 2.4, 10, 12.7, 14(d), 15.3, 19.4 ve 32.1) aykırı olduğunu öne sürmüştür.

Panelin raporunu 2018 yılı sonunda açıklaması beklenmektedir.

IV) ABD "DÜNYA"YA KARŞI- TİCARET SAVAŞLARI [8]

i) İlk Cephe - Çelik ve Aluminyum Savaşları

1 Mart 2018 – Savaş Başlıyor

ABD yönetiminin tetiği ilk çektiği ticaret savaşları, yaklaşık 1 yıl önce 20 ve 27 Nisan 2017'de çelik ve alüminyum ithalatının ABD güvenliğini tehdit edip etmediğini incelemekle ilgili görevlendirdiği Ticaret Bakanlığı Milli Güvenlik Soruşturması sonuçlarına (16 Şubat 2018) bağlı olarak, Başkan Trump'ın 1 Mart 2018'de tüm ticaret ortaklarına ithal çelik ve alüminyuma sırasıyla yüzde 25 ve yüzde 10 ek gümrük vergisi getirileceğini duyurması ile başladı. [9]

Açıklanan önlemler Soruşturma raporunda önerilen önlemlerin de ötesinde yaklaşık 48 Milyar $ ithalatı kapsıyordu ve sanılanın aksine daha çok Kanada, AB, Meksika ve G.Kore gibi müttefiklerinden gelen ürünleri içeriyordu. İthalatın yalnızca %6'sı Çin kaynaklı idi.

7 Mart 2018- AB Uyarıyor; "Karşılık Vereceğim"

AB alınacak korunma önlemlerinin hayata geçirilmesi halinde DTÖ'ne başvurarak ABD'den ithal viski, kot pantolon, fıstık ezmesi ve motosikletin de aralarında bulunduğu 3,4 milyar $ değerinde ürünlere yüzde 25 oranında ek gümrük vergisi uygulamasına hemen geçeceğini bildirdi.

8 Mart 2018- NAFTA'ya Muafiyet

Trump yenileme müzakereleri devam eden NAFTA'nın sonuçlanmasına değin Kanada ve Meksika karardan muaf tutulmak suretiyle korunma önlemlerinin 23 Mart'ta yürürlüğe gireceğini açıkladı.

22 Mart 2018 – Muafiyet Genişliyor

---

[8] https://piie.com/system/files/documents/trump-trade-war-timeline.pdf

[9] 16 Şubat'ta ABD Ticaret Bakanlığı, çelik ithalatına yüzde 24, alüminyum ithalatına yüzde 7,7 ek gümrük vergisi getirilmesini tavsiye etmişti. (Kaynak: https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/abd-cin-arasindaki-ticaret-savasi-dunya-ekonomisini-etkileyebilir/1196689

Trump, ancak 1 Mayıs 2018 tarihine kadar sınırlamak kaydıyla AB, G.Kore, Brezilya, Arjantin ve Avustralya'nın da korunma önlemlerinden muaf tutulacağını bildirerek muafiyet listesini genişletti.

23 Mart 2018 – İlk Önlemler Uygulamada

Belirlenen muafiyet listesi dışında olup, ABD'ye 10,2 milyar $ çelik, 7,7 milyar $ alüminyum ürünleri ihraç eden ülkeler için önlemler yürürlüğe girdi. Önlemlerin ne zaman veya hangi şartlarda kalkacağına dair bir açıklama yapılmadı.

28 Mart 2018 – G.Kore Anlaşıyor

G.Kore bir önceki yıl ihracatına göre %21,2 kesinti anlamına gelen 2,68 milyon ton kotayı kabul ederek önlemlerden daimi muafiyet sağlanması üzerine ABD ile anlaştı.

2 Nisan 2018 – Çin Savaşa Varım Diyor

Çin, ABD'nin 2,8 milyar $ değerinde Çin alüminyum ve çelik ürünleri ihracatına getirdiği önleme 2017'de 2,4 milyar $ olarak gerçekleşen alüminyum hurda, domuz eti, meyve vb çeşitli ABD ürünleri ithalatına vergi getirerek karşılık verdi.

30 Nisan 2018 – Muafiyetin Uzatılması

AB, Kanada ve Meksika'ya tanınan muafiyet 1 Haziran 2018'e kadar uzatıldı. G.Kore ve Arjantin ihracatını kısıtlamayı kabul ettikleri kota ile uygulamadan kurtuldu.

1 Haziran 2018 – Muafiyetlerin Ardından Önlemlerin Uygulanması

AB, Kanada ve Meksika'ya tanınan muafiyet sona ererek önlemler 2017'de ABD'ye çelik ve alüminyum ihracatının yaklaşık yarısını gerçekleştiren bu 3'lü için de yürürlüğe girdi. Brezilya çelik ürünleri üzerine kota ile bu ürünlerde muafiyet sağlarken, alüminyum da %10 vergi uygulamasına tabi tutuldu. Avustralya ise herhangi bir kısıtlama olmaksızın hakkındaki önlemler kaldırılan tek ticaret ortağı olarak kaldı.

2 Haziran 2018 – Kanada DTÖ'ne Başvuruyor

AB'nin ardından Kanada da Dünya Ticarat Örgütü'ne (DTÖ) anlaşmazlığın çözümü için başvuruda bulundu. [10] Kanada, ABD'nin attığı adıma karşı gümrük uygulayarak yanıt vereceğini daha önce açıklamıştı. 1 Temmuz tarihinde yürürlüğe girecek uygulamanın ABD'den ithal ürünleri kapsadığı ve 16 milyar 600 milyon $'lık bir meblağ tutarında olduğu belirtiliyor. Meksika'nın ABD'ye karşı uygulayacağı gümrük tedbirleri ise çelik ve alüminyumun yanı sıra domuz eti, lamba, peynir ve elma gibi tarım ürünlerini içeriyor.

---

[10] https://www.dw.com/tr/kanada-da-g%C3%BCmr%C3%BCk-vergilerini-dt%C3%B6ye-ta%C5%9F%C4%B1d%C4%B1/a-44051063

Kanada Dışişleri Bakanı Chrystia Freeland, Washington'un yürürlüğe soktuğu ek gümrük vergilerinin ABD'nin uluslararası ticari yükümlülüklerine ve DTÖ kurallarına aykırı olduğunu söyledi. Ülkesinin ABD'nin en önemli müttefiki ve ABD'den en çok çelik alan ülke olduğunu belirten Freeland gümrük vergilerinin "kabul edilemez" ve "yasadışı" olduğunu belirtti.

22 Haziran 2018 – AB de Savaşa Dahil Oluyor

AB 7 Martta uygulamaya geçme tehdidinde bulunduğu önlemleri 3,2 milyar $ değerindeki ABD ürünleri ithalatı için yürürlüğe koydu. Ürünlerin yalnızca 1/3'ü çelik ve alüminyum ürünleri iken, kalan büyük kısımda viski, kot pantolon, yat, motorsiklet, mısır, fıstık yağı gibi geleneksel ABD ürünleri hedef alınmıştı.

1 Temmuz 2018 – Kanada da Artık Savaşta

Kanada 2017'de 12,8 milyar $ değerinde olan ABD ürünlerine ek tarife uygulamaya başladı. (Çelik ürünlerine %25, diğer ürünlere %10) Hedef alınan ürünlerin yaklaşık yarısı çelik ve alüminyum iken, ABD gıda ve tarım ürünleri %19, tüketici ürünleri %24 boyutundaydı. (Çoğunluğu et, kahve, şekerleme, kontraplak, akçaağaç pekmezi, yoğurt, kahve ve çamaşır makinesi)

iii) İkinci Cephe - Teknoloji ve Fikri Mülkiyette Haksız Uygulamalar

22 Mart 2018 – Teknoloji ve Fikri Mülkiyette Haksız Uygulamalarda Bulunan Çin'e Önlem Soruşturması

Trump Ticaret Bakanı'nın kendi inisiyatifi ile 18 Ağustos 2017'de kurduğu soruşturma komisyonunun Çin'i teknoloji transferi, fikri mülkiyet hakları ve inovasyon alanlarında haksız uygulamalarla suçlayan raporuna dayanarak 60 milyar $ değerinde Çin ürünlerine ek vergi, DTÖ'nde dava etme ve yatırımlarda yeni kurallar şeklinde önlemler getireceğini açıkladı.

4 Nisan 2018 – Çin Bu Alanda da Karşılık Veriyor

Çin ABD'nin bu hamlesine yaklaşık 49,8 milyar $ değerinde çoğu kara, hava ve deniz ulaşım araçları ile soya ürünleri olan, 106 ABD ürününe %25 vergi getirerek karşılık verdi.

5 Nisan 2018 – Trump savaşı Tırmandırıyor

Trump bürokratlarına 100 milyar $ değerinde ilave Çin ürününe önlem için çalışmaları talimatını verdi.

29 Mayıs 2018 – Yeni Liste Çalışmaları

Beyaz Saray 15 Haziran'da ürün listesinin kesinleşmesinin ardından 50 milyar $ değerinde Çin ihracatına ek vergi getirileceğini açıkladı.

15 Haziran 2018 – Revize Önlem Listesi

ABD Ticaret Bakanlığı 6 Temmuz'dan başlayarak, 2 aşamada toplam değeri 46,3 milyar $ olan çeşitli ürünlere %25 ek vergi getiren revize ürün listesini yayınladı. Revize Liste 3 Nisan'da açıklanan tasarı listeye göre daha fazla ara mamul içeriyordu. İlginç olan, ürünlerin %95'i ABD'de yerleşik şirketlerin üretim için Çin'e bağımlı oldukları ara mamüllerdi.

15 Haziran 2018 – Çin Karşılık Listesini Yeniliyor

Çin de ABD gibi 2 aşamalı uygulamak üzere yaklaşık 45 milyar $- 659 adet önlem listesini yeniledi. 6 Temmuz'da yürürlüğe girmesi planlanan ve çoğunlukla ulaşım araçları ve soyayı içeren ürün listesi 29,6 milyar $ değerinde iken, petrol, kimyasallar, plastik ve sıvı propan ağırlıklı yaklaşık 15,3 milyar $

değerinde ikinci listenin Trump'ın uygulamalarına bağlı olarak daha sonra yürürlüğe gireceğini bildirdi.

Çin'in 4 Nisan'da öngördüğü ilk listeden farklı olarak petrol ürünleri, bazı tüketim maddeleri ve tıbbi ekipmanlar listeye eklenirken, 2017'de 16,3 milyar $ olan havacılık ürünleri listeden çıkarıldı.

18 Haziran 2018 - Çin'in Karşılığı Üzerine ABD Yeni Önlem Arayışına Giriyor

Çin'in karşılık vermesi üzerine Trump 15 Haziran'da açıkladığı 50 milyar $'lık listeye ek olarak %10 ek vergi uygulanacak 200 milyar $ değerinde ilave Çin ürünleri üzerine çalışması için Ticaret Bakanı'nı görevlendirdi.

6 Temmuz 2018 – ABD Teknoloji Savaşının İlk Önlemlerini Uygulamaya Başlıyor

ABD yönetimi Çin'den ithal edilen 50 milyar $ ürün üzerine uygulanacak önlemlerin ilk aşaması olan 34 milyar $ değerindeki 800'den fazla ürüne yüzde 25 ek gümrük vergisi uygulamaya resmen başladı.

10 Temmuz 2018 - Trump'ın Ek Liste Talebi Üzerine Yapılan Çalışmalar Sonuçlanıyor

Trump'ın 18 Haziran tarihli talebi üzerine, Bakanlık Ağustos'ta ilgili taraflarca tartışılmak üzere bilişim ürünleri, oto yedek parçaları gibi ürünlerin toplamın yaklaşık %47'sini oluşturduğu 5000 ürünlük ek listeyi açıkladı. Telefonlar (45 milyar $), bilgisayarlar (37 milyar $), mobilya, hazır giyim (27 milyar $), aydınlatma ürünleri ve bavullar gibi tüketici ürünleri ağırlıkla hedef alınmıştı. Böylece, 15 Haziran'da belirlenen 50 milyar $ değerinde liste ile birlikte toplam 250 milyar $'a ulaşan önlemler listesi 2017'de Çin'den yapılan 504 milyar $ ithalatın yaklaşık yarısını kapsar hale geldi.

20 Temmuz 2018 Trump Tüm Çin Ürünleri İthalatına Önlem İle Tehdit Ediyor

Trump kendisiyle yapılan bir röportajda, Çin'den 2017'de gerçekleşen 504 milyar $ değerinde tüm ithalata ek vergi getirmeye hazır olduğunu söyledi.

1 Ağustos 2018 ABD Vergileri Artırıyor

ABD Ticaret Temsilcisi Robert Lighthizer, yaptığı açıklamada, Başkan Trump'ın Çin'e misillemeler nedeniyle getirilecek yüzde 10'luk tarife oranının yüzde 25'e çıkarılması direktifi verdiğini ve 10 Temmuz'da açıklanan ürünlere uygulanacağını bildirdi.[11]

ii) Üçüncü Cephe - Otomobil Savaşları

23 Mayıs 2018 – Trump Cepheyi Otomotivle Genişletiyor

ABD Ticaret Bakanlığı tarafından milli güvenliği tehdit iddiasıyla 19-20 Temmuz'da ilgili tarafların görüşüne sunulmak üzere, otomotiv ve yedek parça hakkında da soruşturma açıldığı açıklandı.

22 Haziran 2018 – Trump'tan Tehdit

Bazı Amerikan mallarına ek gümrük vergisi uygulamasına geçmesi üzerine Trump, attığı tweet'te AB'yi hedef alarak, "Bu gümrük vergileri ve engeller yakın zamanda kaldırılmazsa ABD'ye gelen tüm

[11] https://www.haberturk.com/abd-cin-urunlerine-yonelik-yeni-tarifede-vergi-oranini-yuzde-25-e-cikardi-2085724-ekonomi

otomobillerine yüzde 20 ek vergi uygulamasına geçeceğiz. Onları (otomobilleri) burada üretin!" diye yazdı.[12]

2 Temmuz 2018 - AB Uyarıyor; Siz de Kaybedersiniz

AB Komisyonundan ABD'ye gönderilen 10 sayfalık mektupta ABD'nin Avrupa'dan ithal edilen otomobillere yüzde 25 ek vergi uygulanması halinde ABD ekonomisinin karşı karşıya kalacağı karamsar tabloya dikkat çekildi. "Ekonomik analizler bu ürünlerde tarif artırımına gidilmesinin her şeyden önce ABD ekonomisine zarar vereceğini teyit ediyor" [13]ifadelerine yer verilen mektupta, Amerikan ihracatının 294 milyar $'lık bölümünün misilleme önlemlerine konu olabileceği vurgulandı.

AB üyesi ülkelerin şirketlerinin, ABD ekonomisine yönelik katkısının öne çıkarıldığı mektupta, söz konusu ek verginin ABD ekonomisine başlangıçta oluşturacağı negatif etkinin 13-14 milyar $'ı bulacağı, Avrupalı üreticilerin 2017'de ABD'de , ABD otomobil üretimin yüzde 26'sı olan 2.9 milyon araç ürettiği, Avrupalı otomotiv şirketlerinin ABD'de 120 bin kişinin istihdamına doğrudan katkı yaptığı, satış ve yedek parça da hesaba katıldığında bu sayının 420 bine kadar yükseldiği belirtildi.

[12] https://www.dw.com/tr/trumptan-abye-yeni-g%C3%BCmr%C3%BCk-vergisi-tehdidi/a-44359797

ABD, AB'den ithal edilen otomobillere yüzde 2.5, kamyonetlere ise yüzde 25 gümrük vergisi uyguluyor. AB ise ABD'den aldığı otomobillere yüzde 10 vergi uyguluyor. 2017 yılı içinde dünya çapındaki Mercedes-Benz ve BMW satışlarının yaklaşık yüzde 15'ini ABD'ye ithal edilen araçlar oluştururken, Volkswagen satışlarının yüzde 5'i ve Audi satışlarının yüzde 12'si de yine bu ülkeye yapıldı. Geçen yıl ABD'ye ihraç edilen Alman menşeli otomobil sayısı yüzde 10 azaldı. Almanya'da üretilen 494 bin araç ABD'ye gönderilirken, 804 bin araç doğrudan ABD'de üretildi. AB'den ABD'ye ihraç edilen otomobillerin değeri 37.4 milyar Euroolurken ABD'nin AB'ye ihraç ettiği otomobillerin değeri 6.2 milyar Euro seviyesinde.

[13] AMERİKAN LMC Automotive'nin yaptığı bir araştırmaya göre, AB'den ithal otomobillere yüzde 25 ek vergi konması halinde, bunun ABD'deki otomobil satışlarını yılda 2 milyon adet düşüreceği, ayrıca ek verginin ABD'de otomobil fiyatlarının yükselmesini sağlayarak, 100 binlerce Amerikalının işsiz kalmasına yol açacağı belirtildi

EK 1: ANLAŞMAZLIKLARIN HALLİNE DAİR MUTABAKAT METNİ

*1 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Madde 1 Kapsam ve Uygulama

1. Bu Mutabakat Metninde yer alan kurallar ve usuller, Metnin 1 No.lu Ekinde sıralanan anlaşmaların (bu Mutabakat Metninde "kapsamdaki anlaşmalar" olarak anılacaktır) danışma ve anlaşmazlıkların halli hükümlerine uygun olarak getirilen anlaşmazlıklara uygulanacaktır. Bu mutabakat metni kapsamındaki kurallar ve usuller ayrıca Üyelerin Dünya Ticaret Örgütü'nün Kurulmasına İlişkin Anlaşma hükümleri (bu Mutabakat Metninde "DTÖ Anlaşması" olarak anılacaktır) ve tek başına veya kapsamdaki diğer anlaşmalardan herhangi biri ile birlikte ele alınan bu Mutabakat Metni hükümleri kapsamındaki hak ve yükümlülükleri ile ilgili olarak Üyeler arasındaki danışmalara ve anlaşmazlıkların halline de uygulanacaktır.

2. Bu Mutabakat Metni'nde yer alan kurallar ve usuller, kapsamdaki anlaşmalarda bulunan ve bu Mutabakat Metninin 2 No.lu Ekinde tespit edilen, anlaşmazlıkların halli ile ilgili özel veya ek kurallara ve usullere tabi olarak uygulanacaktır. Bu Mutabakat Metninde yer alan kural ve usullerle Ek 2'de belirtilen kural ve usuller arasında herhangi bir farklılık olması halinde, Ek 2'de yeralan özel veya ek kurallar ve usuller geçerli olacaktır. Birden fazla kapsamdaki anlaşma çerçevesindeki kural ve usulleri ilgilendiren uyuşmazlıklarda, gözden geçirilmekte olan bu anlaşmalarda yer alan özel veya ek kural ve usuller arasında herhangi bir çelişki olduğu takdirde ve anlaşmazlığa taraf olanların Panel oluşturduktan sonra 20 gün içinde kural ve usuller üzerinde mutabakata varamamaları halinde, 2 nci Maddenin 1 inci paragrafında öngörülen Anlaşmazlıkların Halli Organı (bu Mutabakat Metninde "AHO" olarak anılacaktır) Başkanı anlaşmazlığa taraf olanlarla danışmalarda bulunarak, Üyelerden herhangi birinin talebinden sonra 10 gün içinde, izlenecek kural ve usulleri tespit edecektir. Başkanı, mümkün olduğunca özel veya ek kural ve usullerin kullanılması gerektiği ve bu Mutabakat Metni'nde yeralan kural ve usullerin anlaşmazlıklardan kaçınmak için gerekli olduğu takdirde kullanılması gerektiği ilkesi yönlendirir.

Madde 2 Uygulama

1. Bu kuralları ve usulleri ve kapsamdaki herhangi bir anlaşmada aksi öngörülmedikçe, kapsamdaki anlaşmaların danışma ve anlaşmazlıkların halli hükümlerini uygulamak üzere, bu Mutabakat Metni ile Anlaşmazlıkların Halli Organı kurulmaktadır. AHO Panel kurma, Panel ve Temyiz Organı raporlarını kabul etme, karar ve tavsiyelerin uygulanmasını denetleme ve kapsamdaki anlaşmalar çerçevesindeki ayrıcalıkların ve diğer yükümlülüklerin ertelenmesine izin verme yetkisine sahip olacaktır. Aynı zamanda Çoktaraflı Ticaret Anlaşması olan kapsamdaki bir anlaşma çerçevesinde doğan anlaşmazlıklarda, burada kullanılan "Üye" terimi yalnızca ilgili Çoktaraflı Ticaret Anlaşmasına taraf Üyeler anlamında olacaktır. AHO Çoktaraflı Ticaret Anlaşmasının, anlaşmazlıkların halli hükümlerini uygulandığında, yalnızca bu Anlaşmaya taraf olan Üyeler AHO'nun bu anlaşmazlıkla ilgili kararlarına veya fiillerine katılabilir.

2. AHO, kapsamdaki anlaşmaların hükümleri ile ilgili anlaşmazlıklardaki gelişmeleri ilgili DTÖ Konseylerine ve Komitelerine bildirir.

3. AHO bu Mutabakat Metninde öngörülen zaman çerçevesi içinde görevlerini yapmak için gereken sıklıkta toplanır.

4. Bu Mutabakat Metninde yer alan usul ve kurallarda AHO'nun bir karar alması öngörülmüşse, bu karar konsensüsle alınır. (Karar alınırken AHO Toplantısında hazır bulunan üyelerden hiçbiri önerilen karara resmen itiraz etmediği takdirde, AHO'nun incelenmek üzere kendisine sunulan bir konuda oybirliği ile karar almış olduğu kabul edilecektir.)

Madde 3 Genel Hükümler
1. Üyeler GATT 1947 Madde XXII ve XXIII kapsamında şimdiye kadar uygulanmış olan anlaşmazlıkların yönetimi ilkelerine ve bu Mutabakat Metninde ayrıntılı olarak açıklanan ve değiştirilen kural ve usullere bağlılıklarını tasdik ederler.

2. DTÖ'nün Anlaşmazlıkların halli sistemi, çok taraflı ticaret sisteminde güvenlik ve öngörülebilirlik sağlamanın merkezi unsurudur. Üyeler bu sistemin, Üyelerin kapsamdaki anlaşmalar çerçevesindeki hak ve yükümlülüklerinin korunmasına ve devletler genel hukukunun yorumlanmasına ilişkin alışılmış kurallara uygun olarak, bu anlaşmaların mevcut hükümlerinin açıklanmasına hizmet ettiğini kabul ederler. AHO'nun tavsiyeleri ve kararları kapsamdaki anlaşmalarda öngörülen hak ve yükümlülükleri azaltamaz veya çoğaltamaz.

3. Herhangi bir Üyenin kapsamdaki anlaşmalar çerçevesinde doğrudan veya dolaylı olarak kendi yararına olan bir hususun bir başka Üye tarafından alınan önlemler nedeniyle zarar gördüğü kanaatinde olduğu durumların acilen çözümlenmesi, DTÖ'nün etkin işleyişi ve Üyelerin hak ve yükümlülükleri arasında uygun bir dengenin korunması için şarttır.

4. AHO kararları ve tavsiyeleri, bu Mutabakat Metni ve kapsamdaki anlaşmalar çerçevesindeki hak ve yükümlülüklere uygun olarak, konunun tatmin edici biçimde çözümlenmesini amaçlayacaktır.

5. Kapsamdaki anlaşmaların danışma ve anlaşmazlıkların halli hükümleri kapsamında resmen ileri sürülen konularda tüm çözümler ve hakem kararları bu anlaşmalara uygun olacak ve bu anlaşmalar kapsamında herhangi bir Üyenin yararına olan hususları hükümsüz kılmayacak veya zarar vermeyecek ve bu anlaşmaların amaçlarının gerçekleştirilmesini engellemeyecektir.

6. Kapsamdaki anlaşmaların danışma ve anlaşmazlıkların halli hükümleri çerçevesinde resmen ileri sürülen konularda karşılıklı olarak kabul edilen çözümler AHO'ya ve ilgili Konseylerle, Komitelere bildirilecek olup, herhangi bir Üye bu konu ile ilgili bir hususa itiraz edebilir.

7. Herhangi bir Üye, bir dava konusunu getirmeden önce, bu usuller kapsamında hareket etmenin verimli olup olmayacağına karar verecektir. Anlaşmazlıkların halli mekanizmasının amacı anlaşmazlıklara olumlu bir çözüm getirmektir. Anlaşmazlığa taraf olanlarca karşılıklı olarak kabul edilebilecek ve kapsamdaki anlaşmalara uygun olan bir çözümün tercih edileceği açıktır. Karşılıklı olarak kabul edilen bir çözüme varılamadığı takdirde, Anlaşmazlıkların halli mekanizmasının ilk amacı genellikle, ilgili önlemlerin kapsamdaki anlaşmaların herhangi bir hükmüne uygun olmadığının tespiti halinde, bu önlemlerin geri çekilmesini sağlamaktır. Tazminat hükmüne yalnızca, önlemin derhal geri çekilmesi uygun olmadığında ve kapsamdaki bir anlaşmaya uygun olmayan önlem geri çekilinceye kadar geçici bir tedbir olarak başvurulabilir. Bu Mutabakat Metninin anlaşmazlıkların halli usullerini başlatan Üye için öngördüğü en son çare, AHO'nun bu önlemlere izin vermesine tabi olarak, ayrıcalık başvurularını veya kapsamdaki anlaşmalar çerçevesindeki diğer yükümlülükleri diğer Üye karşısında ayrımcı bir şekilde ertelemektir.

8. Kapsamdaki bir anlaşma çerçevesinde üstlenilen yükümlülüklerin ihlal edilmesi halinde, bu fiil iptal veya bozma durumu için yeterli kanıt sayılır. Bu ise normalde, kuralların ihlalinin, kapsamdaki bu anlaşmaya taraf olan diğer Üyeler üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu ve böyle durumlarda ithamı çürütmenin hakkında şikayet olan Üyeye ait olacağı varsayımının geçerli olduğu anlamındadır.

9. Bu Mutabakat Metni hükümleri, DTÖ Anlaşması veya çoklu bir Ticaret Anlaşması olan kapsamdaki bir anlaşma çerçevesinde alınan karar aracılığıyla, Üyelerin kapsamdaki bir anlaşma hükümlerinin resmi yorumunu talep etme haklarını ortadan kaldırmaz.

10. Uzlaşma taleplerinin ve Anlaşmazlıkların halli usullerinin kullanılmasının tartışmalı fiiller olarak tasarlanmadığı veya addedilmediği ve herhangi bir anlaşmazlık doğduğu takdirde, tüm Üyelerin uyuşmazlığı çözümlemek gayretiyle iyi niyetle bu usullere başvuracağı anlaşılır. Farklı konularla ilgili şikayet ve karşı-şikayetlerin birbirine bağlanmayacağı da anlaşılır.

11. Bu Mutabakat Metni yalnızca, DTÖ Anlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihte veya daha sonra, kapsamdaki anlaşmaların danışma hükümleri çerçevesindeki yeni danışma talepleri için uygulanır. İstişare taleplerinin, DTÖ Anlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihten önce, GATT 1947 çerçevesinde veya kapsamdaki anlaşmaların yerini aldığı daha önceki başka bir anlaşma çerçevesinde sunulduğu anlaşmazlıklar için, DTÖ Anlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihten hemen önce geçerli olan ilgili Anlaşmazlıkların halli kuralları ve usulleri uygulanmaya devam edecektir.

12. Paragraf 11 hükümlerine bakılmaksızın, gelişmekte olan bir üye ülke kapsamdaki anlaşmalardan herhangi birine dayalı olarak gelişmiş bir üye ülke aleyhinde şikayette bulunduğu takdirde, Panelin aşağıdaki Kararın 7nci paragrafında öngörülen zaman çerçevesinin, raporun verilmesi için yeterli olmadığını düşünmesi ve bu zaman-çerçevesinin şikayette bulunan tarafın mutabakatı ile uzatılabilmesi durumu dışında, şikayette bulunan taraf bu Mutabakat Metninin 4,5,6, ve 12nci Maddelerinde yer alan hükümlere alternatif olarak 5 Nisan 1966 tarihli Karar'ın (BISD 145/18) ilgili hükümlerine başvurabilir. Madde 4,5,6 ve 12'de yer alan kural ve usullerle Karar'da yer alan ilgili kural ve usuller arasında farklılık olması halinde, Karar'daki kural ve usuller geçerli olacaktır.

Madde 4 Danışma

1. Üyeler kullandıkları danışma usullerinin etkinliğini güçlendirme ve geliştirme kararlılıklarını teyit eder.

2. Her Üye kendi ülkesinde alınan, kapsamdaki herhangi bir anlaşmanın işleyişini etkileyen önlemler konusunda bir başka üyenin beyanını dikkate almayı ve bu beyanla ilgili yeterli danışma fırsatı tanımayı taahhüt eder.

3. Kapsamdaki bir anlaşma uyarınca danışma talebinde bulunulduğu takdirde, talebin muhatabı olan üye, karşılıklı olarak aksi kabul edilmedikçe, karşılıklı tatmin edici bir çözüme varmak amacıyla, talebin alındığı tarihten sonra 10 gün içinde talebe cevap verecek ve talebin alındığı tarihten sonra en geç 30 günlük bir süre içinde iyi niyetle danışmaya girecektir. Söz konusu Üye talebin alındığı tarihten itibaren 10 gün içinde cevap vermediği veya talebin alındığı tarihten sonra en fazla 30 gün veya karşılıklı olarak kabul edilen başka bir süre içinde danışmaya girmediği takdirde, danışma talebinde bulunan Üye doğrudan, Panel oluşturulması talebinde bulunabilir.

4. İstişare talebinde bulunan Üye bu tür tüm danışma taleplerini AHO'ya ve ilgili Konseyler ile Komitelere bildirecektir. İstişare talepleri yazılı olarak ve talebin gerekçeleri, uygulanan önlemler ve şikayetin hukuki dayanağı talepte belirtilecektir.

5. Kapsamdaki bir anlaşma hükümlerine uygun olarak yapılan danışmalar sırasında, Üyeler, bu Mutabakat Metni kapsamında başka önlemlere başvurmadan önce, konu ile ilgili tatmin edici bir düzenleme yapmaya gayret etmelidir.

6. İstişareler gizli olacak ve Üyelerin ileri aşamalardaki haklarına karşı önyargı içermeyecektir.

7. Herhangi bir anlaşmazlık danışma talebinin alındığı tarihten sonra 60 gün içinde danışma yolu ile çözümlenemediği takdirde, şikayette bulunan taraf bir Panelin oluşturulmasını talep edebilir. İstişarede bulunan taraflar müştereken, danışma yolu ile uzlaşmazlığın çözümlenemediği kanaatine vardıkları takdirde, şikayette bulunan taraf 60 günlük süre esnasında, Panel oluşturulmasını talep edebilir.

8. Bozulabilir mallarla ilgili acil durumlar da dahil olmak üzere, aciliyet gerektiren hallerde Üyeler talebin alındığı tarihten itibaren en fazla 10 gün içinde danışmaya gireceklerdir. Talebin alındığı tarihten sonra 20 günlük bir süre içinde anlaşmazlık danışma yoluyla çözümlenemediği takdirde, şikayette bulunan taraf bir Panel oluşturulmasını talep edebilir.

9. Bozulabilir mallarla ilgili olanlar da dahil olmak üzere aciliyet gerektiren hallerde, anlaşmazlığa taraf olanlar, Paneller ve Temyiz Organı, işlemleri mümkün olan azami ölçüde hızlandırmak için her türlü gayreti göstereceklerdir.

10. Üyeler danışmalar esnasında gelişmekte olan üye ülkelerin özel sorun ve menfaatlerini özellikle dikkate alacaklardır.

11. İstişarede bulunan Üyeler dışında herhangi bir Üye, GATT 1994, Madde XXII, paragraf 1; GATS Madde XXII, paragraf 1 veya kapsamdaki diğer anlaşmaların ilgili hükümleri uyarınca yapılan danışmalarda önemli bir ticari menfaati olduğu kanaatine vardığı takdirde, bu Üye, danışma talebinin sirküle edildiği tarihten sonra 10 gün içinde, danışmalara katılmak istediğini, danışmaya giren Üyelere ve AHO'ya bildirebilir. İstişare talebinin muhatabı olan Üyenin, önemli menfaat talebinin geçerli bir nedene dayandığını kabul etmesi koşuluyla, bu Üye danışmalara katılacaktır. Böyle bir durumda, AHO bundan haberdar edilecektir. İstişarelere katılma talebi kabul edilmediği takdirde, başvuruda bulunan Üye GATT 1994 Madde XXII paragraf 1 veya Madde XXIII paragraf 1, GATS Madde XXII paragraf 1 veya Madde XXIII paragraf 1 veya kapsamdaki diğer anlaşmaların ilgili hükümleri uyarınca danışma talebinde bulunmakta serbest olacaktır.

Madde 5 İyi Niyet Görevi, Uzlaştırma ve Arabuluculuk

1. İyi niyet görevi (good offices), uzlaştırma ve arabuluculuk, anlaşmazlık tarafları kabul ettiği takdirde isteğe bağlı olarak uygulanan usullerdir.

2. İyi niyet yardım, uzlaştırma ve arabuluculuk usullerini kapsayan uygulamalar ve özellikle anlaşmazlık taraflarının bu uygulamalar esnasındaki görüşleri gizli olacak ve tarafların bu usuller kapsamında başka uygulamalardaki haklarını ortadan kaldırmayacaktır.

3. İyi niyet görevi, uzlaştırma veya arabuluculuk anlaşmazlığa taraf olanlarca herhangi bir zamanda talep edilebilir. Bu usuller herhangi bir zamanda başlayıp herhangi bir zamanda sona erebilir. Şikayette bulunan taraf, iyi niyet görevi, uzlaştırma veya arabuluculuk usulleri sona erdikten sonra, Panel oluşturulması talebinde bulunabilir.

4. Danışma talebinin alındığı tarihten sonra 60 gün içinde iyi niyet görevi, uzlaştırma veya arabuluculuk usulleri uygulandığında, şikayette bulunan taraf Panelin oluşturulmasını talep etmeden önce, danışma talebinin alındığı tarihten sonra 60 günlük bir sürenin geçmesine olanak tanımalıdır. Anlaşmazlığa taraf olanlar müştereken, anlaşmazlığın iyi niyet görevi, uzlaştırma veya arabuluculuk işlemi ile çözümlenemediği kanaatine vardıkları takdirde, şikayette bulunan taraf 60 günlük süre esnasında da, Panelin oluşturulmasını talep edebilir.

5. Anlaşmazlığa taraf olanların kabul etmesi halinde, iyi niyet görevi, uzlaştırma veya arabuluculuk işlemleri Panel işlemi devam ederken de sürdürülebilir.

6. Genel Müdür anlaşmazlığın çözümünde Üyelere yardımcı olmak amacıyla görevi gereği iyi niyet görevi, uzlaştırma ve arabulucuk faaliyetlerinde bulunabilir.

Madde 6 Panelin Oluşturulması

1. Panel, şikayette bulunan tarafın talebi üzerine en geç, talebin AHO gündeminde ilk kez yer aldığı toplantıyı izleyen AHO toplantısında- ve AHO bu toplantıda oybirliğiyle Panelin oluşturulmamasına karar vermediği takdirde- oluşturulacaktır.

2. Panel oluşturulması talebi yazılı olacaktır. Talepte danışmalarda bulunulup bulunulmadığı belirtilecek, uygulanmakta olan özel önlemler tanıtılacak ve şikayetin yasal dayanağının sorunu açıkça ortaya koyabilmek için yeterli bir özeti yer alacaktır. Başvuruda bulunan, oluşturulacak Panelin standart yetki sınırı dışında başka yetki sınırına tabi olmasını talep ettiği takdirde, yazılı talepte teklif edilen özel yetki sınırı metni de yer alacaktır.

Madde 7 Panellerin Yetki Sınırları

1. Anlaşmazlığa taraf olanlar Panel oluşturulduktan sonra 20 gün içinde aksi yönde bir karar almadıkları takdirde, Paneller aşağıdaki yetki sınırlarına uygun olarak faaliyet göstereceklerdir: ".... belge ile, (tarafın adı) tarafından AHO'ya havale edilen konuyu (anlaşmazlığa taraf olanlarca belirtilen kapsamındaki anlaşmanın/ların adı) da yer alan ilgili hükümlerin ışığında incelemek ve AHO'ya bu anlaşmada/larda öngörülen tavsiyelerde bulunmasında veya kararları almasında yardımcı olacak tespitleri yapmak".

2. Paneller, anlaşmazlığa taraf olanlarca belirtilen kapsamdaki anlaşma veya anlaşmalarda yer alan ilgili hükümleri ele alacaklardır.

3. AHO bir Panel oluştururken, Başkanını, anlaşmazlığa taraf olanlarla danışmalarda bulunarak ve paragraf 1 hükümlerine tabi olarak Panelin yetki sınırını hazırlama konusunda yetkili kılabilir. Bu şekilde hazırlanan yetki sınırı bütün Üyelere duyurulur. Standart yetki sınırını dışında başka yetki sınırını üzerinde mutabık kalındığı takdirde, AHO'da herhangi bir Üye bu konu ile ilgili itirazda bulunabilir.

Şikayette bulunan tarafın talep etmesi halinde, en az 10 gün önceden toplantı bildiriminde bulunulması koşuluyla, AHO talep tarihinden sonra 15 gün içinde bu amaçla toplanacaktır.

Madde 8 Panellerin Oluşumu

1. Paneller, Panele bir vaka sunmuş veya bu konuda hizmet vermiş, GATT 1947'nin akit taraflarından birinin veya bir Üyenin temsilcisi olarak, veya kapsamdaki herhangi bir anlaşma veya bu anlaşmaların yerini aldığı daha önceki bir anlaşma Konseyinin veya Komitesinin temsilcisi olarak hizmet vermiş, veya Sekreterya'da görev almış, Uluslararası ticaret hukuku veya politikası konusunda ders vermiş veya bu konuda yayınları olan veya herhangi bir Üyenin üst düzeyde ticaret politikası görevlisi olarak hizmet vermiş kişiler de dahil olmak üzere, hükümetten ve/veya hükümet-dışından donanımlı kişilerden oluşacaktır.

2. Panel üyeleri, üyelerin bağımsızlığı sağlanacak ve Panelde yeterli çeşitlilikte özgeçmişe ve çok geniş deneyime sahip olanlar bulunacak şekilde seçilecektir.

3. Anlaşmazlığa taraf olanlarca aksi kabul edilmedikçe, hükümeti anlaşmazlığa taraf olan üye ülkenin vatandaşları veya 10 uncu Maddenin 2 nci paragrafında tanımlanan üçüncü şahıslar bu anlaşmazlıkla ilgili Panelde görev alamazlar.

4. Sekretarya Panel üyelerinin seçimine yardımcı olmak amacıyla, Panel üyelerinin uygun görüldüğünde içinden seçilebileceği, 1 inci paragrafta belirtilen niteliklere sahip hükümetten veya hükümet-dışından kişilerin referans listesini bulunduracaktır. Bu liste hükümet-dışından Panel üyelerinin 30 Kasım 1984 tarihinde (BISD 315/9) tespit edilen görev cetvelini ve kapsamdaki anlaşmalar çerçevesinde tespit edilen diğer görev cetvellerini ve gösterge listeleri kapsayacaktır. DTÖ

Anlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihte bu görev cetvelleri ve referans listelerde yer alan kişilerin adları bu listelerde muhafaza edilecektir. Üyeler bu kişilerin uluslararası ticaret ve kapsamdaki anlaşmaların konusu veya sektörü hakkındaki bilgi birikimleri ile ilgili bilgileri de vererek, referans listeye dahil edilmek üzere hükümetten ve hükümet-dışından kişilerin adlarını periyodik olarak önerebilirler. Önerilen bu adlar AHO'nun onayı üzerine listeye eklenecektir. Listede yer alan her kişi için, bu kişilerin kapsamdaki anlaşmaların konusu veya sektörü ile ilgili özel deneyim alanları veya uzmanlık dalları da listede belirtilecektir.

5. Anlaşmazlığa taraf olanlar, Panel oluşturduktan sonra 10 gün içinde, beş kişiden oluşması yönünde anlaşmadıkça, Panel 3 üyeden oluşacaktır. Panelin kimlerden oluştuğu Üyelere derhal bildirilecektir.

6. Sekretarya, anlaşmazlığa taraf olanlara, Panel için aday önerecektir. Anlaşmazlık tarafları zorunlu nedenler olmadıkça aday gösterilenlere itiraz etmeyeceklerdir.

7. Panelin kuruluş tarihinden sonra 20 gün içinde Panel üyeleri üzerinde mutabakata varılamadığı takdirde, Genel Müdür taraflardan herhangi birinin talebi üzerine, AHO Başkanı ve ilgili Konsey veya Komitenin Başkanı ile danışmalarda bulunarak, anlaşmazlığa konu olan kapsamdaki anlaşma veya anlaşmaların ilgili özel veya ek kurallarına veya usullerine uygun olarak en uygun gördüğü Panel üyelerini anlaşmazlık taraflarına danıştıktan sonra tayin ederek Panelin kompozisyonuna karar verecektir. AHO Başkanı bu şekilde oluşturulan Panelin kompozisyonunu, bu talebi aldığı tarihten sonra en geç 10 gün içinde üyelere bildirecektir.

8. Üyeler, genel bir kural olarak, kendi görevlilerinin Panel üyesi olarak görev yapmalarına izin vereceklerdir.

9. Panel üyeleri hükümet temsilcisi veya herhangi bir örgüt temsilcisi sıfatıyla değil, şahsi sıfatlarıyla görev yapacaklardır. Bu nedenle üyeler Panel üyelerine Panelde görüşülen konu ile ilgili talimat vermeyecek veya birey olarak etkilemeye çalışmayacaklardır.

10. Gelişmekte olan bir üye ülke ile gelişmiş bir üye ülke arasındaki anlaşmazlıklarda, gelişmekte olan üye ülke böyle talep ettiği takdirde, Panel gelişmekte olan üye bir Ülkeden en az bir Panel üyesi içerecektir.

11. Seyahat giderleri ve günlük harcırahları da kapsayan, Panel üyelerinin harcamaları, Bütçe, Mali ve İdari İşler Komitesinin tavsiyelerine dayanılarak, Genel Konsey tarafından kabul edilecek kriterlere uygun olarak DTÖ bütçesinden karşılanacaktır.

Madde 9 Çoklu Şikayet Usulleri

1. Aynı konu ile ilgili bir Panel oluşturulmasını birden fazla üye talep ettiği takdirde, bu şikayetleri ilgili tüm üyelerin haklarını dikkate alarak incelemek için tek bir Panel oluşturulabilir. Elverişli olduğunda, bu şikayetleri incelemek için tek bir Panel oluşturulmalıdır.

2. Tek Panel, şikayetlerin ayrı Paneller tarafından incelenmesi halinde anlaşmazlık taraflarının sahip olmuş olacağı haklar hiçbir şekilde zarar görmeyecek şekilde incelemesini organize edecek ve bulgularını AHO'ya sunacaktır. Anlaşmazlığa taraf olanlardan birinin böyle talep etmesi halinde, Panel ilgili anlaşmazlık hakkında ayrı raporlar sunacaktır. Şikayette bulunanların her biri tarafından sunulan yazılı başvurular diğer şikayetçilere verilecek ve her şikayetçi diğer şikayetçilerden biri Panele görüşlerini sunduğunda hazır bulunma hakkına sahip olacaktır.

3. Aynı konudaki şikayetleri incelemek üzere birden fazla Panel oluşturulduğunda, ayrı Panellerin her birinde, mümkün olan azami ölçüde, aynı kişiler Panel üyesi olarak görev yapacaklar ve bu tür anlaşmazlıklarda Panel işlemine ait zaman cetveli uyumlu olacaktır.

Madde 10 Üçüncü Taraflar

1. Anlaşmazlığa konu olan kapsamdaki anlaşma çerçevesinde anlaşmazlığa taraf olanların ve diğer üyelerin menfaatleri Panel sürecinde dikkate alınacaktır.

2. Panelde görüşülen bir konuda temel bir menfaati bulunan ve menfaatini AHO'ya bildirmiş olan bir üye (bu Mutabakat Metni'nde "üçüncü taraf" olarak anılacaktır) Panel tarafından dinlenme ve Panele yazılı belge sunma fırsatına sahiptir. Bu yazılı bildirimler anlaşmazlığa taraf olanlara da gönderilecek ve Panel raporunda yansıtılacaktır.

3. Anlaşmazlığa taraf olanların Panelin ilk toplantısına sundukları belgeler üçüncü taraflara da verilecektir.

4. Üçüncü bir tarafın, bir Panel işlemine konu olmuş bir önleminin kapsamdaki herhangi bir anlaşma çerçevesinde sahip olduğu menfaatlerini hükümsüz kıldığını veya zarar verdiğini düşünmesi halinde, bu üye bu Mutabakat Metni kapsamında, anlaşmazlıkların çözümüne ilişkin normal usullere başvurabilir. Böyle bir anlaşmazlık mümkün olduğunda başlangıçtaki Panele havale edilecektir.

Madde 11 Panellerin İşlevi

Panellerin işlevi AHO'nun bu Mutabakat Metni ve kapsamdaki anlaşmalar çerçevesinde sorumluluklarını yerine getirmesine yardımcı olmaktır. Bu nedenle Panel yalnızca kendisine havale edilen konuda nesnel bir değerlendirme yapmakla kalmayıp, vakaya ilişkin gerçekler ve kapsamdaki ilgili anlaşmaların uygulanabilirliği ve bu anlaşmalara riayet konusunda da nesnel değerlendirmeler yapmalı ve AHO'ya kapsamdaki anlaşmalarda öngörülen tavsiyelerde bulunmak veya kararları almada yardımcı olacak başka tespitleri yapmalıdır. Paneller anlaşmazlığa taraf olanlarla düzenli olarak danışmalarda bulunmalı ve karşılıklı olarak tatmin edici bir çözüm üretmek için kendilerine yeterince fırsat tanımalıdır.

Madde 12 Panel Usulleri

1. Panel anlaşmazlığa taraf olanlara danıştıktan sonra aksine bir karar almadıkça, Ek 3'de yer alan Çalışma Usullerine uyacaktır.

2. Panel usulleri Panel sürecini gereksiz şekilde geciktirmeden yüksek kaliteli Panel raporlarının hazırlanmasını sağlayacak şekilde yeterince esnek olmalıdır.

3. Panel üyeleri anlaşmazlığa taraf olanlara danıştıktan sonra uygun olan en kısa zamanda ve mümkünse Paneli oluşturacak kişiler ve Panelin görev çerçeveleri üzerinde mutabık kalındıktan sonra 1 hafta içinde, eğer uygun ise, 9 uncu paragrafın hükümlerini dikkate alarak Panel süreci için bir zaman cetveli belirler.

4. Panel, Panel süreci için zaman cetvelini tespit ederken, anlaşmazlığa taraf olanlara sunuşlarını hazırlamaları için yeterince zaman tanır.

5. Paneller tarafların yazılı sunuşlarını vermeleri için kesin bir tarih belirlemeli ve taraflar bu tarihlere uymalıdır.

6. Anlaşmazlığa taraf olanların her biri yazılı sunumunu, Panele ve anlaşmazlığa diğer taraf/lara derhal iletilmek üzere Sekretaryaya verecektir. Panel, anlaşmazlığa taraf olanlara danıştıktan sonra, 3. paragrafta anılan zaman cetvelini tespit ederken tarafların ilk sunumlarını aynı zamanda vermeleri gerektiği yönünde karar almadıkça, şikayette bulunan taraf ilk sunumunu cevap veren tarafın ilk sunumundan daha önce verecektir. İlk sunumların verilmesi için birbirini takip eden bir düzenlemenin

yapılması halinde, Panel cevap veren tarafın sunumunu vermesi için de kesin bir süre belirleyecektir. Bundan sonraki tüm yazılı sunumlar aynı zamanda verilecektir.

7. Anlaşmazlığa taraf olanların karşılıklı olarak tatmin edici bir çözüme varamamaları halinde, Panel ilk bulgularını yazılı bir rapor halinde AHO'ya sunacaktır. Böyle durumlarda Panelin raporunda gerçeklerle ilgili bulgular, ilgili hükümlerin uygulanabilirliği ve bulguların ve tavsiyelerin temel mantığı belirtilecektir. Anlaşmazlığa taraf olanlar arasında konuya bir çözüm bulunduğu takdirde, Panel raporunda yalnızca olayın kısa bir tanımı yapılarak çözüme varıldığı belirtilecektir.

8. Usulleri daha verimli bir hale getirebilmek için, Panelin kimlerden oluşacağı ve yetki sınırları üzerinde mutabakata varıldığı tarihten, nihai raporun anlaşmazlığa taraf olanlara verildiği tarihe kadar, Panelin incelemelerini yapacağı süre genel bir kural olarak 6 ayı aşmayacaktır. Bozulabilir mallarla ilgili olanlar da dahil olmak üzere, acil hallerde Panel raporunu anlaşmazlığa taraf olanlara 3 ay içinde vermeyi amaçlar.

9. Panel raporunu 6 ay içinde veya acil hallerde 3 ay içinde hazırlayamayacağı kanaatine vardığı takdirde, AHO'yu bu durumdan yazılı olarak haberdar edecek ve gecikme nedenleri ile raporunu hazırlayacağı tahmini süreyi belir. Panelin oluşturulmasından raporun üyelere gönderilmesine kadar geçen süre hiçbir şekilde 9 ayı aşmayacaktır.

10. Gelişmekte olan bir üye ülke tarafından alınan bir önlemi ilgilendiren danışmalarda taraflar 4. Maddenin 7 ve 8. paragraflarında belirlenen süreleri uzatmaya karar verebilirler. Danışmada bulunan taraflar, söz konusu süre geçtikten sonra, danışmaları tamamlamada mutabakata varamamaları halinde, AHO Başkanı taraflara danıştıktan sonra bu sürenin uzatılıp uzatılmayacağına ve uzatılacaksa ne kadar uzatılacağına karar verir. Panel ayrıca, gelişmekte olan bir üye ülke aleyhindeki şikayeti incelerken, gelişmekte olan üye ülkeye savunmasını hazırlaması ve sunması için yeterli zaman tanıyacaktır. Bu paragraf uyarınca gerçekleştirilen herhangi bir fiil, 20. Madde 1.paragrafını ve 21. Maddenin 4. paragrafını etkilemez.

11. Taraflardan biri veya birden fazlası gelişmekte olan üye ülke ise, Panel raporunda, gelişmekte olan üye ülkelerin Anlaşmazlıkların halli usulleri esnasında ileri sürdükleri kapsamdaki anlaşmaların bir parçasını oluşturan, gelişmekte olan üye ülkeler için farklı ve daha avantajlı muamele konusunda ilgili hükümlerin ne şekilde dikkate alındığı açıkça belirtilecektir.

12. Panel herhangi bir zaman, şikayette bulunan tarafın talebi üzerine, çalışmasını 12 ayı aşmayacak bir süreyle erteleyebilir. Böyle bir erteleme olması halinde, bu Maddenin 8 ve 9. paragraflarında, 20. Maddenin 1. paragrafında ve 21. Maddenin 4. paragrafında belirtilen zaman-çerçeveleri, çalışmanın ertelendiği süre kadar uzatılacaktır. Panelin çalışması 12 aydan daha uzun süreyle ertelendiği takdirde, Panel oluşturma yetkisi geçerliliğini yitirecektir.

Madde 13 Bilgi Edinme Hakkı

1. Her Panel uygun gördüğü kişi veya organdan bilgi ve teknik tavsiye talep etme hakkına sahiptir. Ancak, Panel herhangi bir üyenin yetki alanı içindeki bir kişiden veya organdan bu şekilde bilgi veya tavsiye talep etmeden önce, bu üyenin yetkili mercilerini bu durumdan haberdar edecektir. Üyeler Panelin gerekli ve uygun gördüğü bu bilgilerle ilgili talebine derhal ve eksiksiz cevap vereceklerdir. Verilen gizli bilgiler, bilgileri veren üyenin yetkililerinin, organın veya kişinin resmi izni olmadan açıklanmayacaktır.

2**.** Paneller ilgili her türlü kaynaktan bilgi isteyebilir ve konu ile ilgili çeşitli hususlarda görüşlerini almak üzere uzmanlara başvurabilirler. Paneller, anlaşmazlığa taraf olanlardan biri tarafından ileri sürülen bilimsel veya başka teknik konularla ilgili maddi bir hususta uzman bir inceleme grubundan

tavsiye niteliğinde yazılı bir rapor isteyebilirler. Böyle bir grubun kurulmasına ilişkin kurallar ve usuller Ek 4'de yer almaktadır.

Madde 14 Gizlilik

1. Panel müzakereleri gizli olacaktır.

2. Panel raporları, sunulan bilgilerin ve beyanların ışığında, anlaşmazlığa taraf olanların yokluğunda taslak olarak hazırlabilir.

3. Ayrı ayrı Panel üyeleri tarafından Panel raporunda ifade edilen görüşler rapora isim belirtilmeden yazılacaktır.

Madde 15 Ara Değerlendirme Aşaması

1. Sunulan mukabil delillerin ve sözlü argümanların değerlendirilmesini müteakip, Panel, rapor taslağının deskriptif (olgusal ve argüman) kısımlarını ihtilafın taraflarına sunacaktır. Panel tarafından belirlenen bir süre içinde, taraflar düşüncelerini yazılı olarak sunacaklardır.

2. İhtilafın taraflarından düşünce alınması için belirlenen sürenin dolmasını müteakip, Panel, taraflara, hem açıklayıcı kısımları hem de Panelin bulgularını ve sonuçlarını içeren bir ara rapor sunacaktır. Panel tarafından tespit edilen bir süre içinde, taraflardan biri, nihai raporun üyelere dağıtımından önce ara raporun kesin hususlarının Panel tarafından gözden geçirilmesi için yazılı bir talep sunabilir. Taraflardan birinin talebi üzerine, Panel, yazılı düşüncelerde belirtilen konularda taraflar ile bir başka toplantı daha yapacaktır. Düşünce süresi içinde herhangi bir taraftan hiçbir düşünce alınmaz ise, ara rapor nihai Panel raporu olarak kabul edilecek ve derhal üyelere dağıtılacaktır.

3. Nihai Panel raporu bulguları, ara değerlendirme aşamasında yapılan argümanların bir tartışmasını içerecektir. Ara değerlendirme aşaması, Madde 12'nin 8 sayılı paragrafında belirtilen süre içinde yapılacaktır.

Madde 16 Panel Raporlarının Kabulu

1. Üyelerin Panel raporlarını inceleyebilmelerine yeterli zaman tanımak için, raporlar, üyelere dağıtıldıkları tarihten 20 gün sonraya kadar AHO tarafından kabul edilmek üzere ele alınmaz.

2. Bir Panel raporuna itirazları olan üyeler, Panel raporunun değerlendirileceği AHO toplantısından en az 10 gün önce dağıtılmak üzere itirazlarını açıklamak için yazılı gerekçeler verir.

3. Bir ihtilafın tarafları, Panel raporunun AHO tarafından incelenmesine tam olarak katılma hakkına sahiptir ve görüşleri tam olarak kaydedilir.

4. Bir Panel raporunun üyelere dağıtıldığı tarihten sonra 60 gün içinde, ihtilafın bir tarafı temyiz etme kararını AHO'ya resmen bildirmedikçe veya AHO oybirliğiyle raporu kabul etmemeye karar vermedikçe bir AHO toplantısında kabul edilecektir. Bir taraf temyiz etme kararını bildirmiş ise, Panel raporu, temyizin tamamlanana kadar AHO tarafından kabul edilmek üzere ele alınmayacaktır. Bu kabul prosedürü, üyelerin bir Panel raporu hakkındaki görüşlerini ifade etme hakkına halel getirmez.

Madde 17 Temyiz İncelemesi Daimi Temyiz Organı

1. AHO tarafından bir daimi Temyiz Organı kurulur. Temyiz Organı, Panel vakalarından gelen temyiz taleplerini karara bağlar. Temyiz Organı, 3'ü herhangi bir dâvada görev yapacak 7 kişiden oluşur. Temyiz Organında görev yapan kişiler rotasyonla görev yapar. Rotasyon Temyiz Organının çalışma prosedürlerinde belirlenir.

2. AHO 4 yıl süreyle Temyiz Organında görev yapacak kişileri tayin edecek olup bunlardan her biri bir defa tayin edilebilir. Ancak, DTÖ Anlaşmasının yürürlüğe girişinden hemen sonra tayin olunan 7 kişiden kurayla belirlenecek 3'ünün görev süreleri 2 yıl sonunda biter. Boşalan üyelikler doldurulur. Süresi dolmamış bir kişinin yerine tayin olan bir kimse, selefinin görev süresinin geriye kalan kısmı kadar görev yapar.

3. Temyiz Organı, hukuk ve uluslararası ticaret alanlarında ve genel olarak ele aldığı anlaşmaların konularında kanıtlanmış uzmanlık sahibi ve tanınmış otorite sahibi kişilerden oluşur. Bu kişiler, herhangi bir hükümete bağlı olmayacaktır. Temyiz Organı üyeleri, DTÖ üyelerini geniş biçimde temsil eden niteliktedir. Temyiz Organında görev yapan bütün kişiler, her zaman ve kısa bir bildirim üzerine hazır ve DTÖ'nün ihtilaf çözümleme ile ilgili diğer faaliyetleri hakkında daima bilgili olacaktır. Doğrudan veya dolaylı bir çıkar çatışması yaratabilecek ihtilafların incelenmesine katılmayacaklardır.

4. Üçüncü taraflar değil, sadece ihtilafın tarafları bir Panel raporunu temyiz edebilir. Madde 10 paragraf 2 gereğince, ele alınan konuda önemli bir çıkarları olduğunu AHO'ya bildiren üçüncü taraflar, Temyiz Organına yazılı başvuru yapabilir ve kendilerine dinlenme fırsatı verilebilir.

5. Genel bir kural olarak, duruşmalar, bir tarafın temyize başvurma kararını resmen bildirdiği tarihten Temyiz Organının raporunu dağıttığı tarihe kadar 60 günü geçmeyecektir. Takvimini belirlerken Temyiz Organı, eğer ilgili ise, Madde 4 paragraf 9'un hükümlerini göz önüne alacaktır. Temyiz Organı, raporunu 60 gün içinde veremeyeceği kanısında ise, raporunu teslim edeceği süreye ilişkin bir tahminle birlikte, gecikme nedenlerini yazılı olarak AHO'ya bildirir. Duruşmalar hiçbir durumda 90 günü geçmeyecektir.

6. Bir temyiz, Panel raporunda ele alınan hukuki konular ve Panel tarafından geliştirilen hukuki yorumlar ile sınırlı olacaktır.

7. Temyiz Organına, ihtiyaç duyduğu uygun idari ve hukuki destek sağlanacaktır.

8. Yolculuk ve harcırah ödenekleri dahil, Temyiz Organında görev yapan kişilerin giderleri, Bütçe, Finans ve İdare Komitesi'nin tavsiyeleri temelinde, Genel Konsey tarafından kabul edilecek kriterlere uygun olarak DTÖ bütçesinden karşılanır.

Temyiz İnceleme

9. AHO Başkanı ve Genel Müdür ile danışma içinde Temyiz Organı tarafından çalışma prosedürleri tespit edilerek bilgi için üyelere tebliğ edilir.

10. Temyiz Organının duruşmaları gizlidir. Temyiz Organının raporları, ihtilafın taraflarının gıyabında ve sağlanan bilgilerle yapılan beyanların ışığında kaleme alınır.

11. Temyiz Organında görev yapan kişilerce Temyiz Organı raporunda ifade edilen görüşler isim belirtmeden yazılır.

12. Temyiz Organı, temyiz işlemleri sırasında paragraf 6'ya uygun olarak gündeme getirilen hususlardan her birini ele alacaktır.

13. Temyiz Organı, Panelin hukuki bulgu ve sonuçlarını destekleyebilir, tadil edebilir veya reddedebilir.

14. AHO, Temyiz Organı raporunu, üyelere dağıtımını müteakip 30 gün içinde kabul etmemeye oybirliğiyle karar vermedikçe, Temyiz Organı raporları AHO tarafından kabul edilir ve ihtilafın

taraflarınca da şartsız olarak onaylanır. Bu kabul prosedürü, üyelerin Temyiz Organı raporu hakkındaki görüşlerini ifade etme hakkına halel getirmez.

Madde 18 Panel veya Temyiz Organı ile Haberleşme

1. Panel veya Temyiz Organı tarafından incelenmekte olan hususlar hakkında Panel veya Temyiz Organı ile tek yanlı haberleşmeler olmayacaktır.

2. Panel veya Temyiz Organına yapılan yazılı başvurular gizlilik içinde işlem görecek, fakat ihtilafın taraflarına açık olacaktır. Bu Mutabakat Metnindeki hiçbir şey, bir ihtilafın bir tarafının, kendi pozisyonuna ilişkin olarak kamuya açıklamalar yapmasını engellemeyecektir. Üyeler, bir başka üye tarafından Panel veya Temyiz Organına sunulan ve o üye tarafından gizli olarak nitelendirilen bilgileri gizli tutacaklardır. Bir ihtilafın bir tarafı, bir üyenin talebi üzerine, içinde bulunan bilgilerden kamuya açıklanabilecek olanlar hakkında gizli olmayan bir özet verecektir.

Madde 19 Panel ve Temyiz Organının Tavsiyeleri

1. Bir Panel veya Temyiz Organı, bir tedbirin ele alınan bir anlaşmaya uygun olmadığı sonucuna varırsa, ilgili üyenin bu tedbiri anlaşmayla uyumlu hale getirmesini tavsiye eder. Tavsiyelerine ek olarak, Panel veya Temyiz Organı, ilgili üyenin tavsiyeleri nasıl uygulayabileceğine ait yollar da önerir.

2. Madde 3 paragraf 2'ye uygun olarak, Panel ve Temyiz Organı, bulguları ve tavsiyelerinde, anlaşmalarda sağlanan hak ve yükümlülükleri arttıramaz veya azaltamaz.

Madde 20 AHO Kararları İçin Zaman Çerçevesi

İhtilafın taraflarınca aksi kararlaştırılmadıkça, AHO tarafından Panelin oluşturulduğu tarihten AHO'nun Panel veya temyiz raporunu kabul için değerlendirdiği tarihe kadar olan süre, kural olarak, eğer Panel raporu temyiz edilmez ise 9 ayı, temyiz edilir ise 12 ayı geçmeyecektir. Madde 12 paragraf 9 veya Madde 17 paragraf 5 gereğince, Temyiz Organı, raporunun sunulması için süreyi uzatırsa, ilave süre yukarıdaki sürelere ilave edilir.

Madde 21 Tavsiyeler ve Kararların Uygulanmasının Denetimi

1. Bütün üyelerin yararına olacak şekilde ihtilafların etkin biçimde çözümlenmesi için, AHO'nun tavsiye ve kararlarına derhal uyulması esastır.

2. İhtilaf çözümlemeye tabi olmuş tedbirlerle ilgili, gelişmekte olan ülke üyelerin çıkarlarını etkileyen hususlara özel dikkat gösterilmelidir.

3. Panel veya Temyiz Organı raporunun kabul edildiği tarihten sonra 30 gün içinde yapılan bir AHO toplantısında, ilgili üye, AHO'nun tavsiyeleri ve kararlarının uygulanması hakkındaki düşüncelerini AHO'ya bildirecektir. Tavsiye ve kararlara derhal uyulması mümkün değil ise, ilgili üye, bunu yapmak için makul bir süreye sahip olacaktır. Makul süre;

(a) AHO tarafından onaylanmak şartıyla ilgili üyenin önerdiği süre; bu onayın verilmemesi halinde;

(b) tavsiye ve kararların kabul edildiği tarihten sonra 45 gün içinde ihtilafın taraflarınca karşılıklı mutabakat içinde belirlenen bir süre; veya böyle bir mutabakatın yokluğu halinde;

(c) tavsiye ve kararların kabul edildiği tarihten sonra 90 gün içinde tahkim yoluyla tespit edilen süre

olacaktır. Bu tahkimde, Panel veya Temyiz Organı tavsiyelerinin uygulanması için makul sürenin, Panel veya Temyiz Organı raporunun kabul edildiği tarihten itibaren 15 ayı geçmemesi gerektiği ilkesi, hakem tarafından esas alınacak ilke olmalıdır. Ancak, özel şartlara göre, bu süre daha kısa veya daha uzun olabilir.

4. Madde 12 paragraf 9 veya Madde 17 paragraf 5 gereğince Panel veya Temyiz Organı, raporunun sunulma süresini uzatmadıkça, AHO tarafından Panelin oluşturulduğu tarihten makul sürenin belirlendiği tarihe kadar geçen süre ihtilafın tarafları aksine bir kararda anlaşmadıkça 15 ayı geçmeyecektir. Panel veya Temyiz Organı, raporunun sunulma süresini uzatmış ise, ilave süre 15 aylık süreye eklenecektir; ancak şu şartla ki, ihtilafın tarafları istisnai şartlar olduğu üzerinde mutabık kalmadıkça, toplam süre 18 ayı aşmayacaktır.

5. Tavsiye ve kararlara uymak için alınan tedbirlerin varlığı veya bir anlaşmaya uygunluğu hakkında ihtilaf olduğunda, bu ihtilaf, mümkün olduğunda orijinal Panele başvuru dahil, bu ihtilaf çözümleme usullerine başvurulmak suretiyle çözüme bağlanır. Panel, raporunu, konunun kendisine sevk edildiği tarihten sonra 90 gün içinde dağıtacaktır. Panel, raporunu bu zaman çerçevesi içinde sunamayacağı kanısında ise, raporunu sunacağı süreye ilişkin bir tahminle birlikte, gecikme nedenlerini yazılı olarak AHO'ya bildirir.

6. AHO kabul edilen tavsiye veya kararların uygulanmasını denetim altında tutacaktır. Tavsiye veya kararların uygulanması konusu, bunların kabul edilmesini müteakip herhangi bir zamanda herhangi bir üye tarafından AHO'da gündeme getirilebilir. AHO aksine karar vermedikçe, tavsiye veya kararın uygulanması konusu, paragraf 3 gereğince makul sürenin belirlendiği tarihten 6 ay sonraki AHO toplantısının gündemine konulacak ve konu çözümleninceye kadar AHO gündeminde kalacaktır. Bu tür her AHO toplantısından en az 10 gün önce, ilgili üye, AHO'ya, tavsiye veya kararların uygulanmasında aldığı mesafe hakkında yazılı bir durum raporu verecektir.

7. Eğer konu bir gelişmekte olan ülke üye tarafından gündeme getirilmiş bir konu ise, AHO, şartlara uygun olabilecek başka hangi işlemleri yapabileceğini inceleyecektir.

8. Eğer konu, bir gelişmekte olan ülke üye tarafından sunulmuş bir konu ise, hangi uygun işlemin yapılabileceğini incelerken, AHO, sadece şikayetçi olunan tedbirlerin ticaret kapsamını değil, aynı zamanda bu tedbirlerin ilgili gelişmekte olan üye ülkelerin ekonomisi üzerindeki etkilerini de dikkate alacaktır.

Madde 22 Tazminat ve Tavizlerin Askıya Alınması

1. Tazminat ve tavizlerin veya diğer yükümlülüklerin askıya alınması, tavsiye ve kararların makul bir süre içinde uygulanmaması halinde kullanılabilen geçici tedbirlerdir. Ancak, bir tedbiri ilgili anlaşmalar ile uyumlu hale getirmek için, ne tazminat ne de tavizler veya diğer yükümlülüklerin askıya alınması, bir tavsiyenin tam olarak uygulanmasına tercih edilmez. Tazminat isteğe bağlıdır ve eğer verilirse, ilgili anlaşmalara uygun olmalıdır.

2. İlgili üye, bir anlaşmaya uygun olmadığı anlaşılan tedbiri, o anlaşmaya uygun hale getirmez veya Madde 21 paragraf 3 gereğince belirlenen makul süre içinde tavsiye ve kararlara başka bir biçimde uymakta başarısız olursa o üye, karşılıklı olarak kabul edilir bir tazminat belirlemek amacıyla, talep edildiğinde ve makul sürenin dolmasından önce, ihtilaf çözümleme prosedürlerini devreye sokan herhangi bir taraf ile müzakerelere girecektir. Makul sürenin dolmasından sonra 20 gün içinde tatminkar bir tazminat üzerinde mutabık kalınamaz ise, ihtilaf çözümleme prosedürlerini devreye sokan herhangi bir taraf, ilgili anlaşmalar çerçevesindeki tavizler veya diğer yükümlülüklerin ilgili üyeye uygulanmasını askıya almak için AHO'dan izin talep edebilir.

3. Hangi tavizlerin veya diğer yükümlülüklerin askıya alınacağını değerlendirirken, şikayetçi taraf aşağıdaki ilke ve prosedürleri uygulayacaktır:

(a) genel ilke olarak, şikayetçi taraf, öncelikle, Panel veya Temyiz Organının bir ihlal veya başka bir aykırılık veya uygunsuzluk bulduğu sektörle aynı sektöre/lere yönelik olarak taviz veya diğer yükümlülükleri askıya almalıdır;

(b) şikayetçi taraf, aynı sektöre/lere yönelik olarak taviz veya diğer yükümlülüklerinin askıya alınmasının mümkün veya etkin olmadığı kanısında ise, aynı anlaşma çerçevesinde diğer sektörlerdeki taviz veya diğer yükümlülükleri askıya alabilir;

(c) şikayetçi taraf, aynı anlaşma çerçevesinde diğer sektörlere yönelik olarak taviz veya diğer yükümlülüklerin askıya alınmasının mümkün veya etkin olmadığı ve durumun yeterince ciddi olmadığı kanısında ise, bir başka ilgili anlaşma kapsamındaki taviz veya diğer yükümlülükleri askıya alabilir;

(d) yukarıdaki ilkeleri uygularken, şikayetçi taraf şu hususları dikkate alacaktır:

(i) sektördeki ticaret veya Panel veya Temyiz Organının bir ihlal veya bir başka aykırılık veya uygunsuzluk bulduğu anlaşma çerçevesindeki ticaret, ve bu ticaretin şikayetçi taraf bakımından önemi;

(ii) ihlal veya uygunsuzluk ile ilgili daha geniş kapsamlı ekonomik unsurlar ve taviz veya diğer yükümlülüklerin askıya alınmasının daha geniş kapsamlı iktisadi sonuçları;

(e) şikayetçi taraf, (b) ve (c) alt paragrafları gereğince taviz veya diğer yükümlülüklerin askıya alınması için izin talep ediyor ise, bunun nedenlerini talebinde belirtecektir. Talebin AHO'ya gönderilmesi ile aynı anda, ilgili Konseylere ve alt paragraf (b) kapsamındaki bir talep halinde, ilgili sektörel organlara da gönderilecektir;

(f) bu paragraf açısından, "sektör" demek: (i) mallar ile ilgili olarak, bütün mallar; (ii) hizmetler ile ilgili olarak, temel sektörleri tarif eden mevcut "Hizmetlerin Sektörel Sınıflandırılması Listesi"nde belirtilen bir temel sektör; (iii) ticaretle bağlantılı fikri mülkiyet hakları ile ilgili olarak ise, Kısım II'nin 1, veya 2, veya 3, veya 4, veya 5, veya 6, veya 7 sayılı bölümlerinde kapsanan fikri mülkiyet hakkı kategorilerinden her biri, veya Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşmasının Kısım III veya Kısım IV kısımlarındaki yükümlülükler demektir;

(g) bu paragraf açısından, "anlaşma" demek: (i) mallar ile ilgili, bir bütün olarak, DTÖ Anlaşmasının Ek 1A'sında listesi verilen anlaşmalar ve ihtilafa taraf olan ilgili taraflar bu anlaşmalara taraf oldukları ölçüde Çoklu Ticaret Anlaşmaları; (ii) hizmetler ile ilgili olarak, Hizmet Ticareti Genel Anlaşması; (iii) fikri mülkiyet hakları ile ilgili olarak, Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması demektir.

4. Tavizler veya diğer yükümlülüklerin AHO tarafından müsaade edilen askıya alınma düzeyi, ihlal veya aykırılığın düzeyi ile orantılı olacaktır.

5. İlgili anlaşma yasaklıyor ise, AHO tavizlerin veya diğer yükümlülüklerin askıya alınmasına izin vermeyecektir.

6. Paragraf 2'de anlatılan durum meydana geldiğinde, AHO, talep üzerine, oybirliğiyle talebi reddetmeye karar vermedikçe, makul sürenin dolmasından sonra 30 gün içinde tavizler veya diğer yükümlülüklerin askıya alınmasına izin verir. Ancak, ilgili üye önerilen askıya alma düzeyine itiraz eder veya paragraf 3'de belirtilen ilke ve prosedürlere uyulmamış olduğunu iddia ederse, şikayetçi taraf paragraf 3(b) veya (c) gereğince tavizler veya diğer yükümlülüklerin askıya alınması için izin talebinde bulunduğunda, konu tahkime havale edilecektir. Bu tahkim, eğer üyeler mevcut ise orijinal Panel tarafından veya Genel Müdür'ün tayin ettiği bir hakem tarafından yapılacak ve makul sürenin

dolmasından sonra 60 gün içinde tamamlanacaktır. Tahkim devam ederken tavizler veya diğer yükümlülükler askıya alınmayacaktır.

7. Paragraf 6 gereğince hareket eden hakem, askıya alınacak olan tavizler veya diğer yükümlülüklerin niteliğini incelemeyecek, fakat bu askıya almanın düzeyinin ihlal veya aykırılığın düzeyi ile orantılı olup olmadığını tespit edecektir. Hakem, tavizler veya diğer yükümlülüklerin önerilen askıya alınmasının ilgili anlaşma kapsamında mümkün olup olmadığını da belirleyebilir. Ancak, tahkime havale edilen konu, paragraf 3'te belirtilen ilke ve prosedürlere uyulmamış olduğu yolunda bir iddiayı da içeriyorsa, hakem bu iddiayı inceleyecektir. Hakem bu ilke ve prosedürlere uyulmamış olduğuna karar verirse, şikayetçi taraf bu ilke ve prosedürleri paragraf 3'e uygun şekilde uygulayacaktır. Taraflar hakem kararını kesin olarak kabul edecek ve ikinci bir tahkim için arayışa geçmeyecektir. AHO, hakemin kararından derhal haberdar edilecek ve, talep üzerine, talebin reddine oybirliğiyle karar vermedikçe ve eğer talep hakemin kararına uygun ise, tavizler veya diğer yükümlülüklerin askıya alınmasına izin verecektir.

8. Tavizler veya diğer yükümlülüklerin askıya alınması, geçici olacak ve ilgili bir anlaşmaya uygun olmadığı anlaşılan tedbir kaldırılıncaya kadar veya tavsiyeleri-kararları uygulamak zorunda olan üye ihlal veya aykırılığa bir çözüm buluncaya kadar, veya karşılıklı olarak tatmin edici bir çözüme ulaşılıncaya kadar uygulanacaktır. Madde 21 paragraf 6'ya uygun olarak, tazminat sağlanmış veya tavizler veya diğer yükümlülüklerin askıya alınmış olduğu, ancak bir tedbirin ilgili anlaşmalara uygun hale getirilmesine yönelik tavsiyelerin uygulanmamış olduğu haller dahil, AHO, kabul edilen tavsiyeler veya kararların uygulanmasını denetim altında tutmaya devam edecektir.

9. İlgili anlaşmaların ihtilaf çözümleme hükümleri, bir üyenin toprakları içindeki bölgesel veya yerel yönetimler veya makamlar tarafından alınan ve bu hükümlere uyulmasını etkileyen tedbirlerle ilgili olarak devreye sokulabilir. AHO ilgili bir anlaşmanın bir hükmüne uyulmamış olduğuna karar verdiğinde, sorumlu üye, bu hükme uyulmasını sağlamak için elinde olan bütün makul tedbirleri alacaktır. İlgili anlaşmaların ve bu Mutabakat Metni'nin tazminatla ve taviz veya diğer yükümlülüklerin askıya alınmasıyla ilişkili hükümleri, kararlara riayetin mümkün olmadığı durumlarda geçerlidir.

Madde 23 Çok Taraflı Sistemin Güçlendirilmesi

1. Üyeler, ilgili anlaşmalar çerçevesinde bir yükümlülük ihlali, bir başka menfaat ihlali, engellemesi veya ilgili anlaşmaların herhangi bir amacına ulaşılması önündeki bir engelin giderilmesini istediklerinde, bu Mutabakat Metni'nin kural ve prosedürlerine müracaat ve riayet edeceklerdir.

2. Böyle durumlarda, üyeler:

(a) bu Mutabakat Metninin kural ve prosedürlerine uygun olarak ihtilaf çözümleme mekanizmasına başvuru yolu dışında, bir ihlalin meydana gelmiş olduğu, menfaatlerin ihlal edilmiş, engellenmiş olduğu veya ilgili anlaşmaların herhangi bir amacına ulaşılmasına mani olunduğu yolunda bir tespit yapmayacaklar ve böyle bir tespiti, AHO tarafından kabul edilen Panel veya Temyiz Organı raporunda yer alan bulgulara veya işbu Mutabakat Metni çerçevesinde verilen bir hakem kararına uygun olarak yapacaklar;

(b) ilgili üyenin tavsiye ve kararları uygulaması için makul süreyi belirlemek amacıyla Madde 21'de belirtilen prosedürleri izleyecekler; ve

(c) taviz veya diğer yükümlülüklerin askıya alma düzeyini belirlemek için Madde 22'de belirtilen prosedürleri izleyecekler ve ilgili üyenin tavsiye ve kararları o makul süre içinde uygulamamasına yanıt olarak ilgili anlaşmalar çerçevesinde taviz veya diğer yükümlülükleri askıya almadan önce AHO'nun iznini alacaklardır.

Madde 24 En Az Gelişmiş Ülke Üyeler ile İlgili Özel Prosedürler

1. Bir en az gelişmiş üye ülke ile ilgili ihtilafın nedenlerinin belirlenmesinin ve ihtilaf çözümleme prosedürlerinin bütün aşamalarında, en az gelişmiş üye ülkelerin özel durumuna dikkat gösterilecektir. Bu bakımdan, üyeler, en az gelişmiş bir üye ülke ile ilgili olarak bu prosedürler çerçevesinde bir konuyu gündeme getirirken gerekli itidali göstereceklerdir. Bir en az gelişmiş üye ülke tarafından alınan bir tedbirden dolayı ihlal veya engelleme meydana geldiği tespit edilir ise, şikayetçi taraflar, tazminat talep ederken veya bu prosedürler çerçevesinde taviz veya diğer yükümlülüklerin uygulanmasının askıya alınması için izin almaya çalışırken gerekli itidali göstereceklerdir.

2. Bir en az gelişmiş Ülke ile ilgili ihtilaf çözümleme durumunda, danışma sürecinde tatminkar bir çözüm bulunamamış ise, Genel Müdür veya AHO Başkanı, bir en az gelişmiş üye ülkenin talebi üzerine, bir Panel talebi sunulmadan önce, ihtilafı çözüme bağlamakta taraflara yardımcı olmak amacıyla yardımlarını, uzlaştırma ve arabulucu gayretini sunacaktır. Genel Müdür veya AHO Başkanı, bu yardımı sağlarken, uygun gördükleri herhangi bir kaynakla danışma edebilirler.

Madde 25 Tahkim

1. İhtilaf çözümlemenin alternatif bir yolu olarak DTÖ içinde seri tahkim, her iki tarafça açık bir biçimde tarif edilen konular hakkındaki belirli ihtilafların çözümlenmesini kolaylaştırabilir.

2. Bu Mutabakat Metninde aksine bir hüküm olmadıkça, tahkime gidilmesi, izlenecek prosedürler hakkında mutabık kalacak tarafların karşılıklı anlaşmasına tabidir. Tahkime gidilmesi hakkındaki anlaşmalar, tahkim sürecinin fiilen başlamasından yeterli bir süre önce tüm üyelere bildirilmelidir.

3. Diğer üyeler, tahkime gidilmesi hakkında anlaşmaya varmış olan tarafların mutabakatı üzerine tahkim işlemine taraf olabilirler. Tahkimin tarafları, tahkim kararına uymayı taahhüt edeceklerdir. Tahkim kararları, onlarla ilgili herhangi bir üye tarafından herhangi bir husus gündeme getirildiğinde, AHO'ya ve ilgili herhangi bir anlaşmanın Konsey veya Komitesine bildirilecektir.

4. Bu Mutabakat Metni'nin 21. ve 22. maddeleri, gerekli değişikliklerle, tahkim kararlarına uygulanacaktır.

Madde 26

1. GATT 1994 Madde XXIII Paragraf 1(b)'de Tarif Edilen Tipteki İhlal Olmadığı şikayetleri: GATT 1994 Madde XXIII paragraf 1 (b) hükümlerinin ilgili bir anlaşma için geçerli olduğu durumlarda, bir Panel veya Temyiz Organı, sadece, o Anlaşma hükümlerine aykırı olan veya olmayan herhangi bir tedbirin bir üye tarafından uygulanması nedeniyle, ilgili anlaşma kapsamında doğrudan veya dolaylı olarak kendisine tahakkuk eden herhangi bir faydanın ihlal edilmekte veya engellenmekte olduğunun veya o Anlaşma'nın herhangi bir amacına ulaşılmasına mani olunduğunun, ihtilafın bir tarafınca düşünüldüğü durumlarda karar ve tavsiyelerde bulunabilir. Bir olayın, GATT 1994 Madde XXIII paragraf 1 (b) hükümlerinin geçerli olduğu bir ilgili anlaşma hükümleriyle çatışmadığına bir üye tarafından öne sürüldüğü ve Temyiz Organınca da bu durumun tespit edildiği durumda ve ölçüde, aşağıdakilere tabi olarak, bu Mutabakat Metnindeki prosedürler uygulanacaktır:

(a) şikayetçi taraf, ilgili anlaşmayla çatışmayan bir tedbirle ilişkili herhangi bir şikayete destek mahiyetinde ayrıntılı bir gerekçe sunacaktır;

(b) bir tedbirin, ihlal olmaksızın ilgili anlaşma altındaki menfaatleri ihlal ettiğinin veya engellediğinin veya o anlaşma amaçlarına ulaşılmasına mani olduğunun tespit edilmesi halinde, tedbiri geri çekme yükümlülüğü yoktur. Ancak, bu gibi durumlarda, Panel veya Temyiz Organı, ilgili üyenin karşılıklı olarak tatminkar bir düzenleme yapmasını tavsiye edecektir;

(c) Madde 21 hükümleri saklı kalmak üzere, Madde 21 paragraf 3'te öngörülen tahkim, taraflardan herhangi birinin talebi üzerine, ihlal edilmiş veya engel olunmuş menfaatlerin düzeyinin bir tespitini içerebilir ve karşılıklı olarak tatminkar bir düzenlemeye varılmasının yol ve yöntemlerini önerebilir; bu tür öneriler ihtilafın taraflarını bağlayıcı nitelikte olmayacaktır;

(d) Madde 22 paragraf 1 hükümleri saklı kalmak üzere, tazminat, ihtilafın nihai çözümü olarak karşılıklı tatminkar bir düzenlemenin bir parçası olabilir.

2. GATT 1994 Madde XXIII Paragraf 1 (c)'de Tarif Edilen Tipteki şikayetler :
GATT 1994 Madde XXIII paragraf 1 (c) hükümlerinin ilgili bir anlaşma için geçerli olduğu durumlarda, bir Panel, sadece, GATT 1994 Madde XXIII paragraf 1 (a) ve paragraf 1 (b) hükümlerinin geçerli olduğu durumlar dışındaki bir durumun varlığı nedeniyle, ilgili anlaşma kapsamında doğrudan veya dolaylı olarak kendisine tahakkuk eden herhangi bir faydanın ihlal edilmekte, engellenmekte olduğunun veya o Anlaşma'nın herhangi bir amacına ulaşılmasına mani olunduğunun bir tarafça düşünüldüğü durumlarda karar ve tavsiyelerde bulunabilir. Konunun bu paragraf kapsamına girdiğine bir tarafça inanıldığı ve Panel tarafından da tespit edildiği durumda ve ölçüde, bu Mutabakat Metni'nin prosedürleri, Panel raporunun üyelere dağıtıldığı aşamaya kadar ve bu aşama dahil olmak üzere geçerli olacaktır. Tavsiye ve kararların kabul için incelenmesinde ve uygulanmalarının denetiminde, 12 Nisan 1989 tarihli (BISD 36S/61-67) Karar'da yer alan ihtilaf çözümleme kuralları ve prosedürleri uygulanacaktır. Bunlar yanında, aşağıdakiler de uygulanacaktır: (a) şikayetçi taraf, bu paragraf kapsamına giren konularla ilgili olarak sunulan herhangi bir iddiaya destek mahiyetinde ayrıntılı bir gerekçe sunacaktır; (b) bu paragraf kapsamındaki konuları ihtiva eden olaylarda, bir Panel bu olayların bu paragraf kapsamındakilerden başka ihtilaf çözümleme konularını da içine aldığını tespit ederse, Panel, bu konuları ele alan bir raporu ve bu paragraf kapsamındaki konular hakkında ayrı bir raporu AHO'ya dağıtacaktır.

Madde 27 Sekretaryanın Sorumlulukları
1. Sekretarya, özellikle, ele alınan konuların hukuki, tarihi ve prosedürle ilgili yönlerinde Panellere yardımcı olmaktan ve sekretarya hizmeti ve teknik destek sağlamaktan sorumlu olacaktır.

2. Sekretarya üyelere talep üzerine ihtilaf çözümleme konusunda yardımcı olurken, gelişmekte olan ülke üyelere ihtilaf çözümleme alanında ek hukuki danışmanlık ve yardım sağlamak da gerekli olabilir. Bu amaçla, Sekretarya, talep eden herhangi bir gelişmekte olan üye ülkeye DTÖ teknik işbirliği hizmetlerinden vasıflı bir hukuk uzmanı tahsis edecektir. Bu uzman, Sekretaryanın sürekli tarafsızlığını sağlayan bir biçimde, gelişmekte olan üye ülkeye yardımcı olacaktır.

3. Sekretarya, üyelerin uzmanlarının bu konuda daha bilgili olmalarını sağlamak için, bu ihtilaf çözme prosedürleri ve uygulamaları hakkında ilgilenen Üyeler için özel eğitim kursları düzenleyecektir.

KAYNAKÇA:

Dünya Ticaret Örgütü'nde Hukukî Uyuşmazlıkların Çözümü
Y. Lisans Tezi Figen YILMAZ Ankara-2006

Dünya Ticaret Örgütü Portalı
https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_body_e.htm

The History and Future of the World Trade Organization, Craig VanGrasstek, WTO 2013
https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/historywto_e.pdf

Dünya Ticaret Örgütü Anlaşmazlıkların Halli Mekanizması
www.ekonomi.gov.tr/portal/.../08.Anlaşmazlıkların%20Halli%20Mekanizması.doc?...

https://piie.com/system/files/documents/trump-trade-war-timeline.pdf

https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/abd-cin-arasindaki-ticaret-savasi-dunya-ekonomisini-etkileyebilir/1196689

https://www.dw.com/tr/kanada-da-g%C3%BCmr%C3%BCk-vergilerini-dt%C3%B6ye-ta%C5%9F%C4%B1d%C4%B1/a-44051063

https://www.haberturk.com/abd-cin-urunlerine-yonelik-yeni-tarifede-vergi-oranini-yuzde-25-e-cikardi-2085724-ekonomi

https://www.dw.com/tr/trumptan-abye-yeni-g%C3%BCmr%C3%BCk-vergisi-tehdidi/a-44359797

EK 2: DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜNDE TÜRKİYE'NİN TARAF OLDUĞU TÜM DAVALAR

TÜRKİYE'NİN DAVACI OLDUĞU ANLAŞMAZLIKLAR						
Kod	**Davacı**	**Davalı**	**İlgili Taraflar**	**Konu**	**Başlangıç**	**Son Durum**
DS513	Türkiye	Fas	Çin, Mısır, AB, Hindistan, Japonya, Kazakistan, G.Kore, Rusya, Singapur, ABD	Türkiye, 3 Ekim 2016'da Fas'ın bazı Türk sıcak hadde çelik ürünleri ithalatına getirmiş olduğu soruşturma ve anti dumping vergilerine itiraz ederek danışma talalebinde bulunmuştur. Alınan önlemlerin Anti Dumping Anlaşmasının, İthalat Lisans İşlemlerinin ve GATT 1994 anlaşmasının bazı maddelerine aykırı olduğu öne sürülmüştür. 12 Ocak 2017'de Türkiye bir panel kurulmasını talep etmiş, 25 Ocak'ta AHO panel kurulumunu ötelemiş, 20 Şubat tarihli toplantısında kurulması kararını vermiştir. Panelde ilgili taraf ülkeleri bulunma haklarını muhafaza etmiştir. 8 Mayıs 2017'de Türkiye Genel Direktörden panelin oluşturulmasını istemiş, 17 Mayıs'ta panelin oluşturulması kararlaştırılmıştır.12 Ekim'de Panel başkanı AHO'ye Sekretarya'da müsait hukukçu bulunmaması nedeniyle Panel çalışmalarının gecikeceğini bildirmiştir.	03-Oct-16	17 Mayıs 2017 panelin oluşturulması
DS523	Türkiye	ABD	Brezilya, Kanada, Çin, AB, japonya, Kazakistan, G.Kore, Meksika, Rusya, Suudi A. BAE	Türkiye 8 Mart 2017'de ABD'nin bazı ithal Türk boru ürünlerine getirdiği telafi edici vergilerine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. Alınan önlemlerin SCM ve GATT 1994 anlaşmasının bazı maddelerine aykırı olduğu öne sürülmüştür. 11 Mayıs 2017'de Türkiye bir panel kurulmasını talep etmiş, 22 Mayıs'ta AHO panel kurulumunu ötelemiş, 19 Haziran tarihli toplantısında kurulması kararını vermiştir. Panelde ilgili taraf ülkeleri bulunma haklarını muhafaza etmiştir. 4 Eylül 2017'de Türkiye Genel Direktörden panelin oluşturulmasını istemiş, 14 Eylül'de panelin oluşturulması (compose) kararlaştırılmıştır.	11-May-17	14 Eylül 2017 panelin oluşturulması
DS288	Türkiye	G.Afrika	Yok	G.Afrika'nın Türk battaniyelerine uyguladığı anti dumping	10-Apr-03	10 Nisan 2003 den bu yana danışma aşaması
DS211	Türkiye	Mısır	Şili, AT, Japonya, ABD	Türkiye 6 Ekim 2000'de Mısır'ın bazı ithal Türk inşaat demir ürünlerine getirdiği %22-61 oranlarında anti dumping vergilerine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 20 Haziran 2001'de panel kurulması kararı verimiş, 18 Temmuz 2001'de panel oluşturulmuştur. 8 Ağustos 2002'de panel raporu taraflara dağıtılmış, 1 Ekim 2002'de kabul edilmiştir. 14 Kasım 2002'de Türkiye ve Mısır karşılıklı anlaştıklarını bildirmişlerdir.		29 Ağustos 2003'de Davalı alınan kararlara uyduğunu bildirdi.

TÜRKİYE'NİN DAVALI OLDUĞU ANLAŞMAZLIKLAR						
Kod	**Davacı**	**Davalı**	**İlgili Taraflar**	**Konu**	**Başlangıç**	**Son Durum**
DS29	Hong Kong	Türkiye	Yok	12 Şubat 1996'da Hong Kong tekstil ve hazırgiyim ürünlerine Türkiye'nin uyguladığı miktar kıstlamaları hakkında Türkiye ile danışma talebinde bulunmuştur. Bu anlaşmazlığın temeli AT ile Türkiye arasında imzalanan gümrük birliği anlaşması olarak tanımlanmıştır. Hong Kong GATT 24. md ye göre Türkiye'nin yeni miktar kısıtlaması uygulayamayacağını iddia etmiştir.	12-Feb-96	12 Şubat 1996'dan bu yana danışma aşaması
DS47	Tayland	Türkiye	aynı	aynı	20-Jun-96	20 Haziran 1996'dan bu yana danışma aşaması
DS208	Brezilya	Türkiye	Yok	9 Ekim 2000'de Brezilya Türkiye'nin bazı ithal Brezilya boru ürünlerine getirdiği anti dumping vergilerine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur.	09-Oct-00	9 Ekim 2000'den bu yana danışma aşaması
DS256	Macaristan	Türkiye	Yok	3 Mayıs 2002'de Macaristan Türkiye'nin Macaristan'dan evcil hayvan mamasına getirdiği ithal yasağına itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur.	07-May-02	7.05.2002'den bu yana danışma aşaması
DS428	Hindistan	Türkiye	Yok	13 Şubat 2012'de Hindistan Türkiye'nin pamuk ipliğine getirdiği korunma önlemlerine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur.	13-Feb-12	13 Şubat 2012'den bu yana danışma aşaması

TÜRKİYE'NİN DAVALI OLDUĞU ANLAŞMAZLIKLAR (ANLAŞMA SAĞLANMIŞ)						
Kod	**Davacı**	**Davalı**	**İlgili Taraflar**	**Konu**	**Başlangıç**	**Son Durum**
DS43	ABD	Türkiye	Kanada	Yabancı filmlerin gösteriminden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi ile ilgili ABD 12 Haziran 1996'da Türkiye ile danışma talebinde bulunmuştur. 9 Ocak 1997'de panel kurulmasını istemiş, 25 Şubat'da panel kurulmuştur.	12-Jun-96	14 Temmuz 1997'de karşılıklı anlaşma bildirilmiştir
DS237	Ekvador	Türkiye	Kolombiya, AT, ABD	Taze meyve ve özellikle muz ithalat prosedürleri (Kontrol Belgesi) ile ilgili Ekvador 31 Ağustos 2001'de Türkiye ile danışma talebinde bulunmuştur. 14 Haziran 2002'de panel kurulmasını istemiş, 29 Temmuz'da panel kurulmuştur.	31-Aug-01	22 Kasım 2002'de karşılıklı anlaşma bildirilmiştir
DS34	Hindistan	Türkiye	Hong Kong, Çin, Japonya, Filipinler, Tayland, ABD	21 Mart 1996'da Hindistan tekstil ve hazırgiyim ürünlerine Türkiye'nin uyguladığı miktar kıstlamaları hakkında Türkiye ile danışma talebinde bulunmuştur. 2 Şubat 1998'de panel kurulmasını istemiş, 13 Mart'ta panel kurulmuştur. 11 Haziran 1998'de panel oluşmuş, raporu 31 Mayıs 1999'da dağıtılmıştır. 26 Temmuz'da Türkiye Panel'in verdiği kararın bazı hükümlerini Temyiz Organına götüreceğini açıklamış, 19 Kasım 1999'da Temyiz Organı Panel kararında düzeltme yapmıştır.	21-Mar-96	6 Temmuz 2001'de karşılıklı anlaşma bildirilmiştir
DS334	ABD	Türkiye	Arjantin, Avustralya, Çin, Mısır, AT, G.Kore, Pakistan, Tayland	3 Kasım 2005'de ABD Türkiye'nin ABD'den pirinç ithaline getirdiği kısıtlamalara itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 6 Şubat 2006'da ABD panel kurulmasını istemiş, 17 Mart'ta panel kurulmuş, raporu 21 Eylül 2007'de dağıtılmıştır.	03-Nov-05	21 Ekim 2008'de Davalı alınan kararlara uyduğunu bildirdi.

TÜRKİYE'NİN 3.TARAF OLDUĞU ANLAŞMAZLIKLAR (DEVAM EDEN)						
Kod	**Davacı**	**Davalı**	**İlgili Taraflar**	**Konu**	**Başlangıç**	**Son Durum**
DS437	Çin	ABD	Avustralya, Brezilya, Kanada, AB; Hindistan, Japonya, G.Kore, Norveç, Rusya, Türkiye, Vietnam, Suudi A.	25 Mayıs 2012'de Çin, ABD'nin uygulamakta olduğu bazı telafi ed,c, vergi uygulamalarına itiraz ederek ABD ile danışma talebinde bulunmuştur. 20 Ağustos 2012'de Çn panel kurulmasını istemiş, 28 Eylülde panel kurulmuştur. 26 Kasım 2012'de panel oluşmuş, raporu 14 Temmuz 2014'de dağıtılmıştır.	25-May-12	21 Temmuz 2016 Rapora uyum çalışmaları devam etmektedir
DS456	ABD	Hindistan	Brezilya, Kanada, Çin, AB, Japonya, G.Kore, Malezya, Norveç, Rusya, Türkiye, Ekvador, Suudi A. Tayvan	6 Şubat 2013'de ABD, Hindistan'ın güneş pilleri ve modülleri için uygulamakta olduğu yerli hammadde kullanılması uygulamalarına itiraz ederek Hindistan ile danışma talebinde bulunmuştur. 14 Nisan 2014'de ABD panel kurulmasını istemiş, 23 Mayısda panel kurulmuştur. 24 Eylül 2014'de panel oluşmuş, raporu 24 Şubat 2016'da dağıtılmıştır.	06-Feb-13	28 Şubat 2018 Rapora uyum çalışmaları devam etmektedir

TÜRKİYE'NİN 3.TARAF OLDUĞU ANLAŞMAZLIKLAR (ANLAŞMA SAĞLANMIŞ)						
Kod	**Davacı**	**Davalı**	**İlgili Taraflar**	**Konu**	**Başlangıç**	**Son Durum**
DS260	ABD	AT	Mısır, Japonya, G.Kore, Türkiye	30 Mayıs 2002'de ABD AT'nin bazı çelik ürünlerin ithaline getirdiği korunma tedbirlerine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 19 Ağustos 2002'de ABD panel kurulmasını istemiş, 16 Eylül'de panel kurulmuş, ama henüz oluşturulmamıştır.	30-May-02	16 Eylül 2002' den bu yana Panel oluşturulma aşamasında
DS357	Kanada	ABD	Arjantin, Hindistan, Avustralya, Şili, AB, Japonya, Meksika, Y.Zelanda, Tayland, Nikaragua, Tayvan G.Afrika, Türkiye, Uruguay	Kanada ABD'nin mısır üretimine sağladığı sübvansiyonlara itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 7 Haziran 2007'de Kanada panel kurulmasını istemiş,17 Aralık 2007'de panel kurulmuş, ama henüz oluşturulmamıştır.	18-Jan-07	17 Aralık 2007' den bu yana Panel oluşturulma aşamasında
DS365	Brezilya	ABD	Arjantin, Hindistan, Avustralya, Şili, AB, Japonya, Meksika, Y.Zelanda, Tayland, Nikaragua, Tayvan G.Afrika, Türkiye, Uruguay	11 Temmuz 2007'de Brezilya ABD'nin tarım üretimine sağladığı sübvansiyonlara ve ihracat kredi garantilerine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 17 Aralık 2007'de panel kurulmuş, ama henüz oluşturulmamıştır.	11-Jul-07	17 Aralık 2007' den bu yana Panel oluşturulma aşamasında
DS472	AB	Brezilya	Arjantin, Hindistan, Avustralya, Kanada, Çin, Kolombiya, Japonya, G.Kore, Rusya, Tayvan G.Afrika, Türkiye, ABD	19 Aralık 2013'de AB, Brezilya'nın otomotiv, elekktronik ve teknoloji sanayilerine ve Serbest Ticaret Bölgelerinde üretilen mallara uyguladığı vergi ve harç politikaları ile ihracatçılara sağladığı vergi avantajlarına itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 30 Ağustos 2017'de Panelin hazırladığı rapor taraflara dağıtılmış, 28 Eylül 2017'de Panel kararına itiraz üzerine Temyize taşınmıştır.	19-Dec-13	28 Eylül 2017' den bu yana Panel kararına itiraz üzerine Temyiz sürecinde
DS497	Japonya	Brezilya	Arjantin, Avustralya, Kanada, Çin, Kolombiya, AB, Hindistan, G.Kore, Rusya, Türkiye, Ukrayna, ABD	2 Temmuz 2015'de Japonya Brezilya'nın otomotiv, elekktronik ve teknoloji sanayilerine ve Serbest Ticaret Bölgelerinde üretilen mallara uyguladığı vergi ve harç politikaları ile ihracatçılara sağladığı vergi avantajlarına itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 17 Eylül 2015'de Japonya Panel talebinde bulunmuş, 28 Eylülde Panel kurulmuş, 29 Eylülde ise oluşturulmuştur. 30 Ağustos 2017'de Panelin hazırladığı rapor taraflara dağıtılmış, 28 Eylül 2017'de Panel kararına itiraz üzerine Temyize taşınmıştır.	19-Dec-13	28 Eylül 2017 den bu yana Panel kararına itiraz üzerine Temyiz sürecinde

DS434	Ukrayna	Avustralya	Arjantin, Brezilya, Kanada, Dominik, Ekvador, AB, Guatemala, Honduras, Hindistan, Endonezya, Japonya, G.Kore, Y.Zelanda, Nikaragua, Norveç, Oman, Filipinler, Singapur, Tayvan, Türkiye, ABD, Uruguay, Zambiya, Zimbabve, Şili, Çin, Küba, Mısır, Malezya, Meksika, Moldova, Nijerya, Peru, Tayland, Malawi	13 Mart 2012'de Ukrayna, Avustralya'nın tütün ürünlerine ve ambalajlama üzerine getirdiği marka kısıtlamaları ve ambalaj gereklerine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 14 Ağustos 2012'de Panel kurulması talep edilmiş, 28 Eylül'de panel kurulmuş, 5 Mayıs 2014'de oluşturulmuştur. 28 Mayıs 2015'de Ukrayna karşılıklı anlaşma için Panelin çalışmalarının askıya alınmasını istemiştir. 30 Mayıs 2016'da Panel çalışmalarının askıya alınmasından itibaren 12 ay içinde çalışmaların yeniden başlatılması talebi gelmemesi üzerine Panel hükümsüz hale gelmiştir.	13-Mar-12	30 Mayıs 2016' da Panel hükümsüz hale gelmiştir
DS435	Honduras	Avustralya	Arjantin, Brezilya, Kanada, Şili, Çin, Küba, Dominik, AB, Hindistan, Endonezya, Japonya, G.Kore, Y.Zelanda, Nikaragua, Norveç, Oman, Panama, Filipinler, G.Afrika, Singapur, Tayvan, Tayland, Ukrayna, Türkiye, ABD, Uruguay, Zambiya, Zimbabve,GuatemalaMalawi, Malezya, Meksika, Peru, Ekvador	4 Nisan 2012'de Honduras, Avustralya'nın tütün ürünlerine ve ambalajlama üzerine getirdiği marka kısıtlamaları ve ambalaj gereklerine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 15 Ekim 2012'de Honduras Panel kurulmasını talep etmiş, 25 Eylül 2013'de panel kurulmuştur. 26 Mart 2014'de Avustralya'nın talebi üzerine 5 Mayıs 2014'de Panel oluşturulmuştur. 1 Aralık 2016'da Panel başkanı meselenin karmaşıklığından Panel raporunun 2017 3 çeyrek sonuna doğru hazırlanmasının beklendiğini bidirmiştir.	04-Apr-12	5 Mayıs 2014' de oluşturulan Panel çalışmaları sürmektedir
DS441	Dominik	Avustralya	Yukarı ile aynı	18 Temmuz 2012'de Dominik, Avustralya'nın tütün ürünlerine ve ambalajlama üzerine getirdiği marka kısıtlamaları ve ambalaj gereklerine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. Benzer gelişim izlenmiştir.	18-Jul-12	5 Mayıs 2014' de oluşturulan Panel çalışmaları sürmektedir
DS458	Küba	Avustralya	Yukarı ile aynı	3 Mayıs 2013'de Küba, Avustralya'nın tütün ürünlerine ve ambalajlama üzerine getirdiği marka kısıtlamaları ve ambalaj gereklerine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. Benzer gelişim izlenmiştir.	03-May-13	5 Mayıs 2014' de oluşturulan Panel çalışmaları sürmektedir

DS467	Endonezya	Avustralya	Yukarı ile aynı	20 Eylül 2013'de Endonezya, Avustralya'nın tütün ürünlerine ve ambalajlama üzerine getirdiği marka, coğrafi işaret kısıtlamaları ve ambalaj gereklerine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. Benzer gelişim izlenmiştir.	20-Sep-13	5 Mayıs 2014' de oluşturulan Panel çalışmaları sürmektedir
DS462	AB	AB	Rusya	9 Temmuz 2013'de AB, Rusya'nın sadece ithal motorlu araçlara geri dönüşüm ücreti almasına ve yerli araçlar ile Beyaz Rusya ve Kazakistan'dan yapılan ithalatın bu ücretten muaf tutulmasına itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 11 Ekim 2013'de AB Panel kurulmasını talep etmiş, 25 Kasımda panel kurulmuştur. 26 Mart 2014'de Avustralya'nın talebi üzerine 5 Mayıs 2014'de Panel oluşturulmuştur.	09-Jul-13	25 Kasım 2013' de kurulan Panel henüz oluşturulma- mıştır.
DS464	G.Kore	ABD	Brezilya, Kanada, Çin, AB, Hindistan, Japonya, Norveç, Tayland, Türkiye, Suudi A. Vietnam	29 Ağustos 2013'de G.Kore, ABD'nin Kore'den ithal büyük çamaşır makinelerine uyguladığı anti dumping ve telafi edici vergi uygulamasına itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 5 Aralık 2013'de G.Kore Panel kurulmasını talep etmiş, 22 Ocak 2014'de panel kurulmuş, 20 Haziran 2014'de Panel oluşturulmuştur. 11 Mart 2016'da Panel raporu taraflara dağıtılmıştır. 22 Ocak 2018'de anlaşmazlık Temyiz organına taşınmıştır.	29-Aug-13	22 Ocak 2018'de anlaşmazlık Temyiz organına taşınmıştır.
DS474	Rusya	AB	Arjantin, Avustralya, Kanada, Çin, Endonezya, Norveç, Türkiye, Ukrayna, ABD, Suudi A. Brezilya, Meksika, Vietnam	23 Aralık 2013'de Rusya, AB'nin anti dumping marjin hesaplamalarında kullandığı yönteme itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 4 Ocak 2014'de Rusya Panel kurulmasını talep etmiş, 22 Temmuzda Panel kurulmuştur.	23-Dec-13	22 Temmuz 2014'de Panel kurulmuş ancak henüz oluşturulma- mıştır.
DS479	AB	Rusya	Çin, Hindistan, Japonya, G.Kore, ABD, Brezilya, Türkiye, Ukrayna	21 Mayıs 2014'de AB, Rusya'nın Almanya ve İtalya'dan ithal ettiği hafif ticari araçlara getirdiği anti dumping vergisine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 15 Eylül 2014'de AB Panel kurulmasını talep etmiş, 20 Ekimde Panel kurulmuş, 18 Aralıkda oluşturulmuştur. 27 Ocak 2017'de Panel raporu taraflara dağıtılmıştır. 20 Şubatta Rusya, 27 Şubatta AB Panel raporunu temyize taşımış, 22 Martta Temyiz organı raporunu taraflara iletmiştir.	21-May-14	22 Mart 2018 de Temyiz raporu taraflara iletilmiştir
DS504	Japonya	G.Kore	Brezilya, Çin, Ekvador, AB, Norveç, Singapur, Türkiye, ABD, Vietnam	15 Mart 2016'da Japonya G.Kore'nin Japonya'dan ithal pnömatik aktarım valflerine uyguladığı anti dumping vergi uygulamasına itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 9 Haziran 2016'da Japonya Panel kurulmasını talep etmiş, 29 Haziran 2016'da Panel oluşturulmuştur.	15-Mar-16	29 Haziran 2016'da Panel oluşturulmuş- tur.

DS505	Kanada	ABD	Brezilya, Çin, AB, Hindistan, Japonya, G.Kore, Meksika, Türkiye,	30 Mart 2016'da Kanada ABD'nin kağıt ithalatına uyguladığı anti dumping vergisine ve soruşturma yöntemine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 9 Haziran 2016'da Kanada Panel kurulmasını talep etmiş, 21 Haziranda Panel kurulmuş, 31 Ağustosda Panel oluşturulmuştur.	30-Mar-16	31 Ağustos 2016'da Panel oluşturulmuş-tur.
DS510	Hindistan	ABD	Brezilya, Çin, Tayvan, AB, Endonezya, Japonya, G.Kore, Norveç, Rusya, Suudi A. Singapur, Türkiye,	9 Eylül 2016'da Hindistan ABD'nin yerli girdi kullanılması gerekliliğine ilişkin bazı tedbirleri ile Washington, Kaliforniya, Montana, Massachusetts, Connecticut, Michigan, Dalavere ve Minesota eyaletlerinin enerji sektörüne sağladığı sübvansiyonlara itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 17 Ocak 2017'de Hindistan Panel kurulmasını talep etmiş, 21 Martta Panel kurulmuştur.	09-Sep-16	21 Mart 2016 da Panel kurulmuştur.
DS511	ABD	Çin	Avustralya, Brezilya, Kanada, Kolombiya, Ekvador, Mısır, El Salvador, AB, Guatemala, Hindistan, Endonezya, İsrail, Japonya, Kazakistan, G.Kore, Norveç, Pakistan, Filipinler, Rusya, Suudi A. Singapur, Tayvan, Tayland, Ukrayna, Türkiye, Vietnam	13 Eylül 2016'da ABD Çin'in buğday, Hint ve Japonika pirincleri başta tarım ürünleri üreticilerine sağladığı desteğe itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 5 Aralık 2016'da ABD Panel kurulmasını talep etmiş, 25 Ocak 2017'de Panel kurulmuş, 24 Haziranda Panel oluşturulmuştur.	13-Sep-16	24 Haziran 2017'de Panel oluşturulmuş-tur.
DS512	Ukrayna	Rusya	Avustralya, Bolivya, Brezilya, Kanada, Şili, Çin, AB, Hindistan, Japonya, G.Kore, Moldova, Norveç, Paraguay, Suudi A. Singapur, Türkiye, ABD	14 Eylül 2016'da Ukrayna, Ukrayna çıkışlı olup Rusya üzerinden 3. ülkelere transit taşımacılığa getirilen çok sayıda kısıtlamaya itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 9 Şubat 2017'de Ukrayna Panel kurulmasını talep etmiş, 21 Martta Panel kurulmuş, 6 Haziranda Panel oluşturulmuştur. 17 Kasımda Panel Başkanı nihai raporun 2018 sonunda açıklanacağını bildirmiştir.	14-Sep-16	6 Haziran 2017 de Panel oluşturulmuş-tur.
DS516	Çin	AB	Avustralya, Bahreyn Brezilya, Kanada, Kolombiya, Ekvador, Hindistan, Endonezya, Japonya, Kazakistan, G.Kore, Meksika, Norveç, Rusya, Tayvan, Türkiye, BAE, ABD	12 Aralık 2016'da Çin, AB'nin Çin dahil "pazar-harici" ülkelerden ürünlerde anti dumping hesaplamalarda ele alınacak "normal değer" belirleme yöntemine itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur. 9 Mart 2017'de Çin Panel kurulmasını talep etmiş, 3 Nisanda Panel kurulmuş, 10 Temmuzda Panel oluşturulmuştur. 8 Aralık 2017 tarihinde Panel Başkanı çalışmaların Sekretaryada avukat yetersizliğinden gecikeceğini ve nihai raporun ancak 2018 ikinci yarıdan sonra açıklanacağını bildirmiştir.	12-Dec-16	10 Temmuz 2017 de Panel oluşturulmuş-tur.

DS526	Katar	BAE	Afganistan, Avustralya, Bahreyn Brezilya, Kanada, Çin, Mısır, AB; Guatemala, Honduras, Japonya, Kazakistan, G.Kore, Malezya, Meksika, Norveç, Filipinler, Rusya, suudi A. Singapur, Tayvan, Türkiye, Ukrayna, ABD, Yemen	31 Temmuz 2017'de Katar, BAE'nin Katar kaynaklı mal, hizmet ticareti ile ticarete dair fikri ve sınai mülkiyet haklarına uyguladığı önlemlere itiraz ederek danışma talebinde bulunmuştur.6 Ekim 2017'de Katar Panel kurulmasını talep etmiş, 22 Kasımda Panel kurulmuştur.	31-Jul-17	22 Kasım 2017 de Panel kurulmuş ancak halen oluşturulma-mıştır.

TÜRKİYE'NİN 3.TARAF OLDUĞU ANLAŞMAZLIKLAR (TEDBİRLERİNİ DÜZELT ÖNERİLİ)						
Kod	**Davacı**	**Davalı**	**İlgili Taraflar**	**Konu**	**Başlangıç**	**Son Durum**
DS294	AT	ABD	Arjantin, Brezilya, Çin, Tayvan, Japonya, G.Kore, Meksika, Norveç, Tayland, Türkiye	ABD'nin Dumping Marjinlerini hesaplamada kullandığı "sıfırlama" yöntemi	12-Jun-13	2 Temmuz 2012 itibarı ile "önlemleri uyumlaştır (düzelt)" önerisi içeren raporlar benimsendi
DS295	ABD	Meksika	Çin, AT, Türkiye	Meksika'nın pirinç, tahıl ve ete uyguladığı anti dumping önlemleri	16-Jun-03	20 Aralık 2005 "önlemleri uyumlaştır" önerili rapor benimsendi
DS397	Çin	AT	Brezilya, Kanada, Şili, Kolombiya, Hindistan, Japonya, Norveç, Tayvan, Tayland, türkiye, ABD	Çin'den ithal demir çelik bağlantı elemanlarına AT'nin uyguladığı anti dumping önlemleri	31-Jul-09	12 Şubat 2016 "önlemleri uyumlaştır" önerili rapor benimsendi
DS415	Kosta Rika	Dominik	Çin, Kolombiya, El Salvador, AB, Guatemala, Honduras, Nikaragua, Panama, Türkiye, ABD	Kosta Rika'dan ithal polipropilen torba ve borusal kumaşa Dominik'in uyguladığı korunma önlemleri	15/10/2010	22 Şubat 2012 "önlemleri uyumlaştır" önerili rapor benimsendi
DS416	Guatemela	Dominik	aynı	aynı konu	aynı	aynı
DS417	Honduras	Dominik	aynı	aynı konu	aynı	aynı
DS436	Hindistan	ABD	Avustralya, Kanada, Çin, AB, Suudi A. Türkiye	Hindistan'dan ithal sıcak hadde düz çelik ürünlere ABD'nin uyguladığı telafi edici vergi önlemleri	12-Apr-12	19 Aralık 2014 "önlemleri uyumlaştır" önerili rapor benimsendi
DS438	AB	Arjantin	Avustralya, Kanada, Çin, Ekvador, AB, Guatemala, Hindistan, İsrail, Japonya, G.Kore, Norveç, Suudi A. İsviçre, Tayvan, Tayland, Türkiye, ABD	Arjantin'in ithal ürünlere uyguladığı önlemler	25-May-12	26 Ocak 2015 "önlemleri uyumlaştır" önerili rapor benimsendi
DS444	ABD	Arjantin	aynı	aynı konu	aynı	aynı

DS445	Japonya	Arjantin	aynı	aynı konu	aynı	aynı
DS442	Endonezya	AB	Hindistan, G.Kore, Türkiye, ABD, Malezya, Tayland	Endonezya'dan yağ alkollerine AB'nin uyguladığı anti dumping önlemleri	27-Jul-12	29 Eylül 2017 önlemleri uyumlaştır önerili rapor benimsendi
DS449	Çin	ABD	Avustralya, Kanada, AB, Japonya, Türkiye, Vietnam, Hindistan, Rusya	Çin'den ithal ürünlere karşı 20 Kasım 2006 ve 13 Mart 2012 tarihleri arasında ABD'nin uyguladığı telafi edici vergi önlemleri	17-Sep-12	22 Temmuz 2014 önlemleri uyumlaştır önerili rapor benimsendi
DS454	Japonya	Çin	AB, Türkiye, G.Kore Hindistan, Rusya, Suudi A.	Japonya'dan ithal yüksek performanslı eksiz paslanmaz çelik borulara Çin'in uyguladığı anti dumping önlemleri	20-Dec-12	28 Ekim 2015 önlemleri uyumlaştır önerili rapor benimsendi
DS460	AB	Çin	Japonya, Türkiye, G.Kore, Hindistan, ABD	AB'den ithal yüksek performanslı eksiz paslanmaz çelik borulara Çin'in uyguladığı anti dumping önlemleri	13-Jun-13	28 Ekim 2015 önlemleri uyumlaştır önerili rapor benimsendi
DS468	Japonya	Ukrayna	AB, Türkiye, G.Kore, Hindistan, Rusya, Avustralya, ABD	Japonya'dan ithal binek araçlarına Ukrayna'nın uyguladığı korunma önlemleri	30-Oct-13	20 Temmuz 2015 önlemleri uyumlaştır önerili rapor benimsendi
DS471	Çin	ABD	Brezilya, Kanada, AB, Hindistan, Japonya, G.Kore, Suudi A. Ukrayna, Tayvan, Türkiye, Vietnam	Çin'den ithal ürünlere karşı ABD'nin uyguladığı anti dumping önlemleri soruşturma yöntemleri	03-Dec-13	22 Mayıs 2017 önlemleri uyumlaştır önerili rapor benimsendi
DS473	Arjantin	AB	Avustralya, Çin, Malezya, Norveç, Rusya, Suudi A. Türkiye, ABD, Kolombiya, Endonezya, Meksika	Arjantin'den ithal biodizel ürünlerine AB'nin uyguladığı anti dumping önlemleri ile soruşturma aşamasında dumping marjinlerinr belirlemek için kullanılan fiyat hesaplamaları	19-Dec-13	26 Ekim 2016 önlemleri uyumlaştır önerili rapor benimsendi

DS480	Endonezya	AB	Avustralya, Çin, Norveç, Rusya, Brezilya, Ukrayna, Türkiye, ABD, Japonya, Singapur, Hindistan, Kanada	Endonezya'dan ithal biodizel ürünlerine 2013'de AB'nin uyguladığı anti dumping önlemleri ile AB'bin Birlik dışı ülkelere karşı uygulanan 2009 tarihli korunma önlemleri	10-Jun-14	28 Şubat 2018 önlemleri uyumlaştır önerili rapor benimsendi
DS488	G.Kore	ABD	Kanada, Çin, AB, Hindistan, Rusya, Türkiye, Meksika	G.Kore'den ithal petrol ürünleri boru ve aksamına karşı ABD'nin uyguladığı anti dumping önlemleri soruşturma yöntemleri	22-Dec-14	12 Ocak 2018 önlemleri uyumlaştır önerili rapor benimsendi

TÜRKİYE'NİN 3.TARAF OLDUĞU ANLAŞMAZLIKLAR (DAVALININ DÜZELTME BİLDİRDİĞİİ)						
Kod	**Davacı**	**Davalı**	**İlgili Taraflar**	**Konu**	**Başlangıç**	**Son Durum**
DS174	ABD	AT	Arjantin, Avustralya, Brezilya, Kanada, Çin, Tayvan, Kolombiya, Guatemala, Hindistan, Meksika, Y.Zelanda, Türkiye	AT'de tarım ve gıda ürünlerinde marka ve coğrafi işaret korumasının yetersizliği	01-Jun-99	21.04.2006 Davalı düzeltme yaptığını bildirdi
DS290	Avustralya	AT	Aynı	Aynı konu	Aynı	Aynı
DS189	AT	Arjantin	Japonya, Türkiye, ABD	İtalya'dan ithal yer döşemesi seramik ürünlere karşı AT'nin uyguladığı anti dumping önlemleri	26-Jan-00	22 Mayıs 2002 Davalı düzeltme yaptığını bildirdi
DS362	ABD	Çin	Arjantin, Avustralya, Brezilya, Kanada, AT Hindistan, Japonya, G.Kore, Tayvan, Meksika, Türkiye	Çin'deki fikri mülkiyet hakları uygulamaları	10-Apr-07	19 Mart 2010 Davalı düzeltme yaptığını bildirdi
DS366	Panama	Kolombiya	Çin, Ekvador, AT, Guatemala, Honduras, Hindistan, Tayvan, Türkiye, ABD	Kolombiya'nın belirli ürünlere uyguladığı fiyatlama politikası ve limanlara giriş kısıtlamaları	12-Jul-07	18 Şubat 2010 Davalı düzeltme yaptığını bildirdi
DS375	ABD	AT	Avustralya, Brezilya, Kosta Rika, Çin, Hong Kong, Hindistan, Japonya, G.Kore, Tayvan, Tayland, Singapur, Vietnam, Türkiye	AT'nin muhtelif bilgi teknoloji ürünlerine uyguladığı tarifeler	28-May-08	20 Temmuz 2011 Davalı düzeltme yaptığını bildirdi
DS376	Japonya	AT	Aynı	Aynı	Aynı	Aynı
DS377	Tayvan	AT	Aynı	Aynı	Aynı	Aynı
DS379	Çin	ABD	Arjantin, Avustralya, Bahreyn, Brezilya, Kanada, AT, Hindistan, Japonya, Kuveyt, Meksika, Norveç, Suudi A. Tayvan, Türkiye	ABD'nin Çin ürünlerine uyguladığı muhtelif koruma ve anti dumping önlemleri	19-Sep-08	31 Ağustos 2012 Davalı düzeltme yaptığını bildirdi
DS394	ABD	Çin	Arjantin, Brezilya, Kanada, Şili, Kolombiya, Ekvador, AB, Hindistan, Japonya, G.Kore, Meksika, Norveç, Suudi A. Tayvan, Türkiye	Çin'in ABD'ye hammadde iharacatında uyguladığı 32 kısıtlama	23-Jun-09	28 Ocak 2013 Davalı düzeltme yaptığını bildirdi
DS395	AT	Çin	Aynı	Aynı	Aynı	Aynı

DS398	Meksika	Çin	Aynı	Aynı	Aynı	Aynı
DS426	AB	Kanada	ABD, Japonya, Avustralya, Çin, Tayvan, Hindistan, Suudi A. Brezilya, G.Kore, Meksika, Norveç, Türkiye, El Salvador	Kanada'nın tarife programında uygulanan yerli hammadde kullanım zorunluluğu	11-Aug-11	5 Haziran 2014 Davalı düzeltme yaptığını bildirdi
DS431	ABD	Çin	Brezilya, Kanada, Kolombiya, AB, Hindistan, Japonya, G.Kore, Norveç, Oman, Suudi A. Tayvan, Vietnam, Arjantin, Avustralya, Endonezya, Türkiye, Peru, Rusya	Çin'in muhtelif maden ihracatına uyguladığı kısıtlamalar	13-Mar-12	20 Mayıs 2015 Davalı düzeltme yaptığını bildirdi
DS432	AB	Çin	Aynı	Aynı	Aynı	Aynı
DS433	Japonya	Çin	Aynı	Aynı	Aynı	Aynı
DS405	Çin	ABD	Avustralya, Brezilya, Kolombiya, Japonya, türkiye, ABD, Vietnam	AB'nin muhtelif Çin deri ayakkabı ürünlerine uyguladığı anti dumping önlemleri	04-Feb-10	17 Aralık 2012 Davalı düzeltme yaptığını bildirdi

TÜRKİYE'NİN 3.TARAF OLDUĞU ANLAŞMAZLIKLAR (KARŞILIKLI ANLAŞMA İLE DÜZELTME BİLDİRİLEN)						
Kod	**Davacı**	**Davalı**	**İlgili Taraflar**	**Konu**	**Başlangıç**	**Son Durum**
DS33	Hindistan	ABD	Kanada, AT, Norveç, Pakistan, Türkiye	ABD tarafından yün gömlek ve bluzlara uygulanan geçici koruma önlemleri	14-Mar-96	23 Mayıs 1997 Karşılıklı kabul edilen uzlaşı
DS406	Endonezya	ABD	Brezilya, Kolombiya, Dominik, AB, Guatemala, Meksika, Norveç, Türkiye	ABD'nin Aile Tütün Kullanımı Kontrol Yasası ile karanfil sigaralarına yasak getirilmesi	07-Apr-10	3 Ekim 2014 Karşılıklı kabul edilen uzlaşı

TÜRKİYE'NİN 3.TARAF OLDUĞU ANLAŞMAZLIKLAR (ANLAŞMA SAĞLANMIŞ VEYA ORTADAN KALKMIŞ)						
Kod	**Davacı**	**Davalı**	**İlgili Taraflar**	**Konu**	**Başlangıç**	**Son Durum**
DS32	Hindistan	ABD	Kanada, Kosta Rika, AT, Norveç, Pakistan, Türkiye	Hindistan'dan kadın yün manto ithalatına getirilen kısıtlamalar	14-Mar-96	25 Nisan 1996 Anlaşma sağlanarak veya geri çekilerek ortadan kalktı
DS440	ABD	Çin	Kolombiya, AB, Hindistan, Japonya, G.Kore, Oman, Türkiye, Suudi A.	Çin'in ABD'den ithal muhtelif binek araçlarına uyguladığı anti dumping önlemleri	05-Jun-12	18 Haziran 2014 Anlaşma veya ortadan kalkma
DS248	AT	ABD	Brezilya, Kanada, Çin, Tayvan, Küba, Japonya, G.Kore, Y.Zelanda, Norveç, İsviçre, Tayland, Türkiye, Venezuela	Muhtelif çelik ürünlerine uygulanan koruma önlemleri	07-Mar-02	10 Aralık 2003 Anlaşma veya ortadan kalkma
DS249	Japonya	ABD	Aynı	Aynı	Aynı	Aynı
DS251	G.Kore	ABD	Aynı	Aynı	Aynı	Aynı
DS252	Çin	ABD	Aynı	Aynı	Aynı	Aynı
DS253	İsviçre	ABD	Aynı	Aynı	Aynı	Aynı
DS254	Norveç	ABD	Aynı	Aynı	Aynı	Aynı
DS258	Y.Zelanda	ABD	Aynı	Aynı	Aynı	Aynı
DS259	Brezilya	ABD	Aynı	Aynı	Aynı	Aynı
DS392	Çin	ABD	Brezilya, AT, Guatemala, G.Kore, Tavyan, Türkiye	Çin'den ithal muhtelif tavukçuluk ürünlerine uygulanan önlemler	17-Apr-09	25 Ekim 2010 Anlaşma veya ortadan kalkma
DS339	Çin	ABD	AB, Japonya, Tayvan, Türkiye, Vietnam	Çin'den ithal muhtelif binek araç ve hafif kamyon lastiklerine uygulanan yüksek tarifeler	14-Oct	5 Ekim 2011 Anlaşma veya ortadan kalkma
DS469	Danimarka	AB	Avustralya, Çin, Guatemala, Honduras, İzlanda, Hindistan, Japonya, Y.Zelanda, Panama, Rusya, Tayvan, Türkiye, ABD, Arjantin, Brezilya, Meksika, Norveç, Peru, Tayland	İskandinav ringa ve kolyoz balıklarına getirilen önlemler	04-Nov-13	21 Ağustos 2014 Anlaşma veya ortadan kalkma
DS491	Endonezya	ABD	AB, Çin, Türkiye, G.Kore, Kanada, Hindistan, Brezilya	Endonezya'dan ithal kuşe kağıda getirilen korunma ve anti dumping önlemleri	13-Mar-15	12 Ocak 2018 Anlaşma veya ortadan kalkma